

χοιται πάντα κελύειν. ἔτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγῃ Διαφθείρεται κατὰ τοῖον-
δε· ἐπειὶ ὅτι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλλῃ, ἢ ἔροντιν, δι' ὧν ἐσφάλησαν ἀναξί-
ως ἐωυτῶν. ἔστι γὰρ ἢ φρονέειν ἄλλον μῆλα ὁ θεὸς ἢ ἐωυτόν: *Vides ut prae grandia
animalia fulmine deus ferit, nec sinit inolescere: parva verò nihil laedit? Vi-
des ut magna semper adificia magnasq; arbores huiusmodi fulminum tela per-
viciunt? Gaudet enim Deus eminentissima quaque deprimere. Unde & in-
gens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus invidet, aut me-
tum incutit aut tonitrum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat,
in calamitatem inciderunt, quia Deus neminem alium quàm seipsum sinit ma-
gnificè de se sentire. Belleque de his talibus dicitur illud Lucani libro I.
versu 81:*

*In se magna ruunt: latis hunc numina rebus
Crescendi posuere modum.*

item Senecæ Epist. xci: *Quæ domesticis bellis steterant regna, quæ externis,
impellente nullo ruunt.* Graviter Dion Chrysostomus Oratione xvii:
πλεονεξία: ὁ δὲ Ἡσιόδῳ καὶ πλεονεξία ἢ παντὸς φησὶ τὸ ἡμῖν, τὰς ἐκ τοῦ
πλεονεκτεῖν βλάβας οἶσθαι καὶ ζημίας λογίζομεν. τίς γὰρ πώποτε ἢ βασιλεὺς ἢ
δημάρχης ἢ δημάρχου ὑποχρεῖται τὸ δίκαιον, καὶ ἔπειτα πλεονεξία ὁρεχθῆ-
ναι, οὐχ ἄπιστον μὲν τὴν ἀρχαίαν εὐδαιμονίαν ἀπέβαλε. μεγάλας δὲ καὶ ἀ-
μνηστῶν ἐχρήσατο συμφορὰς. ἀπασι δὲ τοῖς μετ' αὐτὸν παραδείγματα ἐμφα-
νῆν τὴν ἀνθρωπείαν καὶ τῆς πονηρίας κατέλιπεν, ἢ τίς τῶν ἐλαττωδῶν βλαβερῶν καὶ τῶν
κῆδων ἢ τῶν βλάβων ὑπομένειν, ἔστι πολλὰ πλάσια μὲν τῶν ἄλλων ἐκτίσας αὐτομάτως
αὐτῶν καὶ διχα πόνον περιγενομένα πλείστον δὲ χερόν τῶν ἐπιμερίαν κατέχεν. ἀσφα-
λέσταται δὲ ἐχρήσατο τοῖς πᾶσι τῆς τύχης ἀρχαῖς: *Hesiodus autem dimidium di-
cit esse plus toto, auaritiæ, opinor, damna & detrimenta perpendens. Quis e-
nim unquam aut rex aut dynasta, aut populus, conatus iustam mensuram
transgredi, & plura appetere, non omnem præsentem felicitatem perdidit,
magnisque & difficilibus afflictus est calamitatibus, omnibus posteris clara
exempla inhumanitatis & pravitatis derelinquens? Aut quis fuit, paucioribus
volens esse contentus, iacturamque visam facile perferre, qui non copiosiora
quàm alij possederit, ultro ipsi & absque labore accedentia plurimumque tem-
poris felicitatem retinuerit, tutissimèque usus sit bonis à fortuna datis? Ne-
mo hercle nemo. quippe & heic,*

*Quanto quisque sibi plura negaverit
A diis plura feret.*

Τέτλος ζηλοῦμεν, μὴ τῶν διατυμόνων τὰς ἀποληστέρας, ἢ τῶν ἐμπόρων, ὧν οἱ μὲν
ἀμέτρως ἐμφορηθέντες τῶν περιγενομένων, οἱ δὲ τὴν ναυὶ φορτίσαντες, θύτον ἐρρά-
γησαν καὶ συγκατέδυσαν, ἢ τῆς ἀποληστίας ἀπέλαυσαν, ἵνα μικρὰ κερδάνωσι τὰ μεγά-
λα ζημιωθέντες: *Hos æmulemur, non inexplabiliores convivæ aut mercatores,
qui par-*

qui partim immodicis epulis ingurgitati, partim nimis mercibus onerata naue, ventrem potius disruperint, ac nauem secum demerserint, quàm ut ex hac inexplebili auiditate fructum ullum capiant. Ita dum parua lucra captant, gravissimis damnis afficiuntur: Nazianzenus Id ne accideret Romanis, probè sibi cauit Scipio Africanus: Qui censor, cum lustrum conderet, inque solito fieri sacrificio scriba ex publicis tabulis solenne ei precationis carmen præiret, quo Dii immortales ut populi Rom. res meliores amplioresq. facerent, rogabantur: Satis, inquit, bonæ ac magnæ sunt, itaque precor ut eas perpetuò incolumes seruent. Ac protinus in publicis tabulis ad hunc modum carmen emendari iussit. Quà votorum verecundiâ deinceps censores in condendis lustris vsi sunt. Prudenter enim sensit tunc incrementum Romano imperio petendum fuisse, cum intra septimum lapidem triumphique quærebantur: Maiorem autem totius terrarum orbis partem possidenti, ut auidum esset quicquam ultra appetere; ita abundè felix, si nihil ex eo quod obtinebat, amitteret; Valerius Maximus lib. i v. cap. i. Itaque prouidè T. Quintius lib. xxvi. Liuij: Si utilem, inquit, possessionem eius insule censerem Achaia esse, auctor essem Senatui populog. Romano, ut eam vos habere sinerent. Ceterum sicut testudinem, ubi collecta in suum tegimen est, tutam ad omnes ictus video esse: ubi exierit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atq. infirmum habere: haud dissimiliter vos Achæi clausos undiq. mari, quæ intra Peloponnesi sint terminos, ea & iungere vobis, & iuncta tueri facile: simul auiditate plura amplectendi hinc excedatis; nuda vobis omnia, quæ extra sint, & exposita ad omnes ictus esse. Huius moderationis fingitur Heliod. lib. ix. Æthiop. Hydaspes. Οὐ πάχω τὸ τὸ πολλῶν παρ' ἐμοῦ, ὅς ἐστιν ἐπεξάγω τὴν τύχην πρὸς πλεονεξίαν, ὅς ἐστιν ἀπὸ τοῦ ἐκτείνω τὴν δέχλω διὰ τὴν νίκην, ἀλλ' ὅροις ἀρκῶμαι οἷς ἔμετο ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις, τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας τοῖς καταράκταις ἀποκρίνασα: Non auctor fortunâ, ad cupiditatem plus præ cæteris habendi: neq. in immensum pro-
lato imperium, propter victoriam: sed contentus sum finibus, quos initio natura posuit, Ægyptum ab Æthiopiâ cataractis discernens. Nec alium introducit Antoninum Pium Dio apud Suidam: Ἐν γὰρ μὲν τοῖς πολεμικοῖς ἀπὸ τῆς διανοίας μᾶλλον, ἢ τοῦ κερδαλέου δόξαν θηρώμεν, φυλάττειν ζώης, ἢ περ εἰς μέγιστον ἐκφέρειν τὰς τῆς ἀρχῆς ἐγνώσκον ὅρους: In re militari potius ex iustitiâ, quàm emolumento gloriam quarens, magis incolumes seruandos, quàm amplificandos imperij fines statuebat. Nec aliam mentem Augusto, patet ex tabulis eius supremis; quibus inter alia, addiderat consilium, coercendi intra terminos, imperij, ut loquitur Tacitus lib. i. Annal. Nam quod subiicit, incertum metu, an per inuidiam; frustra ambigit. metum fuisse, euincit facilè viri eius sapientia. & id alioqui disertè testatur Dio Libro lvi: Γνώμην πᾶσι δέδωκε, τοῖς περὶ παρῶν δεκτέσθαι, καὶ μηδαμῶς ὑπὲρ πλεονέχειν
V

δεχέμεν ἐπαυξῆσαι ἐδεήσασθαι. Διοφύλακτον τε γὰρ αὐτὸν εἶσεσθαι ἔφη. τὸ γὰρ καὶ αὐτὸς
 ὄντως αἰεὶ ποτε καὶ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐτήρησε. παρὸν γοῦν αὐτῷ πολλὰ καὶ βαρ-
 βαρικὰ προσκτήσασθαι. οὐκ ἠθέλησε. ταῦτα μὲν αἱ ἐντολαὶ εἶχον: *Consilium ei de-*
dit ut contenti praesenti fortuna, non cuperent fines imperij proferre: quippe
cum difficulter imperium tantum servari possit, periculum fore, ne plura ap-
petendo, parta quoque amitterent. Hoc eum non verbis modo, sed re etiam ser-
vasse constat. namque etsi plurima barbarorum sui iuris poterat efficere, num-
quam tamen voluit. Ideoque etiam in oratione eiusdem funebri Tiberius,
 eodem Dionis libro: Τί δὲ τὸ τοῖς ἀπαξ ἀναγκάως κτηθεῖσιν ἀρκεσθῆναι αὐ-
 τόν, καὶ μηδὲν ἕτερον προσκαπερῶσθαι ἐδεήσασθαι. καὶ δὲ πλείονων ἀνδρόξαντες ἀρχεῖν,
 καὶ τὰ ὄντα ἀπωλέσασθαι: *Quis, quod contentus his, quae semel necessitate ita*
postulante adepti fuisset, noluit praeterea alia à nobis quæri, ne dum exten-
dere imperium cuperemus, etiam antea parta amitteremus? Nec alià de
 causâ hanc Augusto adfingit sententiam in Cæsaribus suis Iulianus:
 Οὐ γὰρ τῆς ἀμέτρου ἰπικτυμίας εἰκὼν, ἰπικτυμίας πάντως αὐτῇ διενεχθῆναι. ὅρα
 ὅτι διττὰ, ὡς περὶ τῆς φύσεως δεδομένα, ἴσον καὶ Εὐφράτην ποταμὸς ἐξέμελλε.
Nec enim, immoderatis cupiditatibus morem gerens, omniaq; parare & do-
minio eius adiungere suscepit; sed duos imperio nostro limites, tamquam à na-
turâ fixos & datos, Istrum & Euphratem, statuit. Magna igitur cum ratio-
 ne Florus libro & cap. ultimo: *Difficilius est provincias obtinere, quàm fa-*
cere: viribus parantur, iure retinentur. Cuius assertioni vadem se statuit Plu-
 tarchus Orat. II. de Fort. Alexandri: λαβεῖν καὶ ἀναστῆσαι δυνάμειν, καὶ πλε-
 ῖον καὶ δεχέμεν, καὶ γυναικὲς ἐστὶ καὶ παῖδες. Οἶσθη καὶ Δαρείῳ Βαγῶας ὁ δυνάστης
 ἀράμεν. ἐπέθηκε τῷ Περσῶν βασιλείᾳ. τὸ δὲ λαβεῖν ταῖς μεγάλαις ἐξουσίαις ἐνεγ-
 κῆν, καὶ μεταχειρῶσθαι, καὶ μὴ σωτηρίῃσιν μηδὲ διασφαλίῃσιν τῷ βασιλεὶ καὶ
 μεγέθει τῶν πραγμάτων, ἀνδρὸς ἐστὶν δεῖν καὶ νοῦ καὶ φρόνημα ἔχοντα: *Po-*
tentiam, diuitias, imperium, vel puer potest alicui imponere. Oarsa & Dario
 Bagoas diadema arreptum, cumque eo regnum Persicum imposuit. *Ut autem*
is, qui magnam est adeptus potentiam, tolerare eam & administrare possit,
neq; mole rerum conteratur aut subvertatur, viri est virtute, mente, atq;
animo præditi. Quæ totidē elementis reperias in Xenoph. Cyropædiâ lib. VI:
 Μέγα μὲν γὰρ οἶμα, ἔργον καὶ τὸ δεχέμεν κατὰ πρᾶξαι, πολὺ δὲ ἐπὶ μείζον τὸ λα-
 βόντα διασωσάσθαι. τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν, πολλάκις τῷ ἴσθαι μόνον ὑποσχεσθῆναι
 ἐχέει. τὸ δὲ λαβεῖν κατέχειν, οὐκ ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ σωφροσύνης, καὶ ἀνδρὶ ἐγκρατείας,
 καὶ ἀνδρὶ πολλῆς ἰπικμελείας γίγνεται: *Quippe magnum equidem aliquid esse ar-*
bitror, imperium parare: sed multo maius id, quod sis adeptus, conservare. Nam adi-
 pisci sæpius etiam illi contigit, qui audaciam duntaxat adhiberet: sed retinere, quod
 adeptus sit, id verò non iam sine temperantiâ, nec sine continentia, nec sine multo
 studio fieri solet. *Exempla cupimus? Ingerit Xerxi Artabanes, Herodoti lib. VII:*

Ἐγὼ μὲν ὦ βασιλεῦ, οἷα ἀνδρῶν ἰδὼν τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα πρὸ γυμνασίου
 ὑπὸ ἡσπόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίᾳ εἶκιν· ὁπισθήμεν ὡς κακὸν αἶψα τὸ
 πολλῶν ὁπισθυμέειν· μεμνημένον μὲν τὸν ὁπὶ Μασσαγέτας Κυρὸν σὺλον ὡς ἐπεηξε, με-
 μνημένον δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθιοπίας τῷ Καμβύσῳ, συστράδόμενον δὲ καὶ Δαρείῳ
 ὁπὶ Σκύθας. ὁπισθήμεν ὦν ταῦτα, γνώμεν ἔχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν
 εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων ὅς· Ego certè, rex, qui multos quorū res amplio-
 res essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissem, te per omnia
 morem atati gerere non sinebam; gnarus rem esse malam multa concupiscere: me-
 moria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum esset; quomo-
 do cum exercitu Cambysis contra Aethiopes; qui etiam cum Dario militavi ad-
 uersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum bea-
 tissimum. Affirmat Plato lib. III. de Legib. eos qui olim apud Argos & Mes-
 senen regnū obtinebant, & seipsos unā & uniuersam Græcorū potentiam
 euertisse atque pessum dedisse; οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα,
 ὡς τὸ ἡμῶν τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλεόν· ὁπόταν ἢ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν, ζημιῶ-
 δες τὸ δὲ ἡμῶν, μέτερον, ἢ τὸ μέτερον τῷ ἀμέτερου πλεόν ἡγήσασθαι, ἀμει-
 νον ὃν χεῖροι· quod ignorarent Hesiodum rectè dicere Dimidium sapenti-
 mero toto prestare. quandoquidem damnosum est rem totam accipere; dimi-
 dium tantum accipere, moderatum est: moderatū verò immodico & immoderato,
 tanquam potius peiori, sanè antecellit. Recensetque Dio Prusæus Orat. XVII:
 Ὁ ποίνω Ξερξῆς ὁ τῆς ἐπείρας ἡπείρου κύριος, ἐπειδὴ καὶ τῆς ἐλλάδος ἐπεθύμησε, καὶ
 ποσῶντον σὺλον καὶ ποσάυτας μυριάδας συναγαγὼν λέγειεν, ἀπάσαν μὲν αἰαχρῶς ἀ-
 πέβαλε πῶν δυνάμιν. μόλις δὲ τὸ σῶμα ἔσχυσε Διὰ σῶσιν φάγων αὐτὸς, πορ-
 θομένης δὲ μετὰ ταῦτα τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων τῶν ὁπὶ θαλάτῃ, φέρειν ὑαγ-
 κάζειν. καὶ μὲν Πολυκράτη Φασί, εὖς μὲν Σάμου μόνης ἦρχεν, ὁδαιμονέστατον ἀπ' ἀν-
 των γενέσθαι. βυλόμενον δὲ τι καὶ πρὸ τῶν πέρας πολυπραγμονεῖν Διὰ πλάσσαντα
 πρὸς ὀρόντιν ὡς χεῖματα λάβοι, μὴ δὲ ραδίου γε θανάτῳ τυχεῖν· ἀλλὰ ἀνασκο-
 λοπιθέντα ὑπὸ τῷ βαρβάρῳ Διὰ φθαλέναι: At Xerxes, alterius continentis
 dominus; postquam etiam Græciam concupiuerat, & tantam classem & homi-
 num myriades congregans adduxerat in Græciam, omnem turpiter perdidit ex-
 ercitus, vixque suum ipsius corpus fugiens saluare valuit. & post hæc cum
 vastaretur regio, ciuitatesq; maritime, coactus est ferre. Quin & Polycratem
 aiunt, donec Sami unius tenuit imperium, felicissimum omnium fuisse. Cum
 vellet autem & rebus transmarinis se immiscere, nauigassetq; ad Orontem, ut
 pecunias acciperet, nec facilem mortem nactus est, sed in crucem actus
 à barbaro perijt. Nec est quod multorum sæculorum moram cogites; ruunt
 subitò. De Agide sanè Plutarchus in vita eius: Μεγίστων μὲν ἐν ἐλαχίστῳ χρό-
 νῳ πραγμάτων ὁπικρότητας, καὶ μετὰ μικρὸν ὅλης ὁμοῦ τι μίᾳ πειρίδῳ Πελο-
 ποννήζῳ κύριος γενέσθαι δειήους, ταχὺ ἢ αὐτῆς ἐκπεζῶν ἀπάντων: Ita qui bre-

visſimo ſpatio maximas perpetravit res, & parum abſuit quin univerſa uno ambitu potitus ſit Peloponneſo, puncto temporis ruruſus ab omnibus excidit. De Pyrrho Iuſtinus libro XXVI: Nec quiſquam Pyrrhum, quā tuliffet impetum, ſuſtinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur, ita devictis acquiſitusque celeriter carebat: tanto melius ſtudebat acquirere imperia, quā retinere. Perperam. nam benè apud Caſſiodorum Theodoricus lib. I. Var. Ep. XXV: Nil prodeſt initia rei ſolidare, ſi valebit præſumptio ordinata deſtruere. Illa ſunt enim robuſta, illa diuturna, quæ prudentia incipit, & cura cuſtodit. Atque ideò non minor in conſervandis rebus, quā in inveniendis adhibenda cautela eſt. quia de initis prædictio debetur invento: de cuſtoditis autem acquiritur laudata perfectio. Videmus ergo, citò partum dilabi. & ut durarent; tamen

— nimia omnia nimium exhibent negotium

Hominibus ex ſe,

inquit ex vero mulier Plautina Pænulo. Inde querelæ Flori libro III. cap. XII: Ac neſcio an ſatius fuerit populo Romano, Sicilia, & Africa cōtento fuiſſe, aut his etiam ipsis carere dominantibus in Italia ſuā, quā eò magnitudinis creſcere, ut viribus ſuis conficeretur. Quæ enim res alia furores civiles peperit, quā nimia Felicitas? Syria prima nos victa corruptit: mox Aſiatica, Pergameni regis hereditas. Illæ opes atque divitiæ afflixere ſæculi mores, merſamque vitiis ſuis quaſi ſentinā, rempublicam peſſum dedere. Neclevior Romæ ipsis gemitus apud Claudianum de bello Gildon. ver. 103:

— heu proſpera fata!

Quid mihi ſeptenos montes, turbamque dediftis,

Quæ parvo non poſſet ali? felicior eſſem

Anguſtis opibus. mallem tolerare Sabinos,

Et Veios. brevior duxi ſecurius ævum.

Ipoa nocet moles. utinam remeare liceret

Ad veteres fines, & mœnia pauperis Anci!

Sufficerent Etruſca mihi, Campanaque culta,

Et Quincti, Curique ſeges, patriæque petenti

Ruſticus & proprias ferret dictator ariſtas.

At eleganti gravitate Themiftius Orat. ad Valentem Imperat. de Pace::

Ἀκούε γάρ Πλάτωνος τὸ θεασασθαι ὅτι μήτε Κύρου μήτε Δαρείου βασιλέως ὢν, πολλῶν δὲ μάλλον τὸν Ἀλέξανδρον οὐκ ἂν ἔφη. εἰκότασι γὰρ ἅπαντες ἔτοι, καθάπερ σώματι, τὸ δέχῃς, ὅπως μὲν τὸ ἐξωθεν φανήσεται, περιδῆν, ὅπως δὲ καὶ ἐνδοθεν ὑγιαίνοι, μὴ φροντίσας. καὶ διήτα συμβέβηκεν αὐτοῖς στρατηγοῖς μὲν γυμνασθαι, βασιλεῦσι δὲ μή, ἐπὶ δὲ στρατηγίας μὲν ἔπαυσι, ἢ τῶν πολεμίων καταστροφῇ, βασιλείας δὲ, ἢ τῶν ὑποκειμένων ἀδυναμίας: Divinum enim Platonem audi, qui Cy-

rum

tum ac Dareium reges fuisse negat; multoque magis, ne Alexandrum quidem regis nomine dignatus fuisset. Similes enim hi omnes videntur illis, qui corpora foris benè habere ut adpareant, curant; ut autem intus quoque sana recteque constituta sint, nihil pensi habent. Eodem modo hi regna administrant: Itaque ipsis hoc iure obtigit, ut belli duces fuerint; sed non reges. Est enim ducis quidem propria laus hostes profligare: at regis, cives suos felices efficere ac beatos. Sed iam tempus vertere vela, aut potius repetere portum; ita legendo littus, ut

Alter remus aquas, alter mihi radat arenas.

Id quo fiat iucundius, admittemus, loco cantus nautici, fabulam Appiani è præfatione historiæ suæ: Οἷος τε δὲ Ὀβελίαν τὰ κρείττετα τῆς θαλάσσης ἔχοντες, αὖξεν ἐθέλουσι μάλλον, ἢ πλὴν δέχων ἐς ἄπειρον ἐκφέρειν ὅππῃ βάρβαροι ἔθνη πενήχρᾳ καὶ ἀκερδῇ. ὧν ἐγὼ πινὰς εἶδον ἐν Ῥώμῃ πρεσβυμένους τε καὶ διδόντας ἑαυτοὺς ὑπερηκόους εἶναι, καὶ οὐ διεξάμενον βασιλέα ἄνδρας ἔδεν αὐτῶν χρησίμους ἐσμένους. ἔθνεσσι τε ἄλλοις ἀπείροις τὸ πλῆθος αὐτοὶ διδύοσι τὰς βασιλέας, ἔδεν αὐτῶν εἰς πλὴν ἀργῶν διεόμενοι. καὶ τὸ ὑπερηκόων ἐνίοις προσωαλίσκωσιν, ἀδόμενοι, καὶ περ ὅππῃ ζήμιους ὄντας, ἀποθέσθαι: In summâ, ut sunt prudentes, contenti maritimis regionibus, omnium optimis, malunt has excolere, quàm imperium in infinitum proferre ad gentes barbaras, inopes domi, & nil lucri afferentes dominis. Quarum aliquot ego vidi in urbem legatos venisse, ut se suosq; populares dederent, nec receptos ab imperatore, ut ipsi inutiles. innumeris enim alijs gentibus ipsi dant reges, quòd imperium his opus non habeat: & sunt prouincia in quas insumendum est, cùm pudeat quamuis damnosas abijcere. Appiano sic succinet Pausanias ex Atticis suis: Ῥωμαίοις δὲ Θράκη τε πᾶσα ἐστὶν ὑποχείριον καὶ Κελτῶν, ἵσπον μὲν ἀχρεῖον νομίζουσι. Διὰ τε ὑπερβάλλον ψυχὴν καὶ γῆς φαιλότητα, ἐκαστὶς παρώπια ἑφίσι. τὰ δὲ ἀξιοκτῆτα ἔχουσι καὶ τέτων: Nunc autem & Thracia tota, & quicquid Gallici nominis est, Romano imperio paret: sed Gallia bene cultas tantum partes, quibus imperarent, dignas iudicantes: reliquas, quæ nulli usus vise sunt, quòd aut immodicis frigoribus, aut soli sterilitate laborarent, consultò missas fecerunt. Pausaniam excipiet Aristides Orat. in Romam: Εἰς ἡμᾶς ἔδεν, ἔ πόλις, ὅση ἔθνη, ἔ λιμὲν, ἔ χωρίον, πλὴν εἰ πινῶν ἄρα ἀχρησίαν κατέγνωτε: Quid quod nihil vos effugit, non urbs, non gens, non portus, non locus ullus, nisi quem pro inutili habueritis? Et verò quid de triumviris istis censebimus? Lepida dicere: non vera. nam quæi quæso vera? recitant voces famæ, opinionemque vulgi. Id vt etiam mihi credatis; venite quæso & per transennam introspicite in arcana imperij; immixtis oculis in Spartiani Hadrianum. Cernitis ne Imperatoris illius pectus apertum? Si sic, legitis vtique ibidem & isthæc: Adeptus imperium, ad priscum se statim morem in-

stuit, & tenenda per orbem terrarum paci operam intendit. nam deficientibus his nationibus quas Traianus subegerat, Mauri laceſſebant, Sarmata bellum inferbant, Britanni teneri sub Romanâ ditione non poterant; Ægyptus ſeditionibus urgebatur; Lycia deniq; ac Palæſtina rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit; exemplo, ut aiebat, Catonis, qui Macedonas liberos pronunciauit, quia teneri non poterant. Scilicet mul-
ti vocem uſurpant vulpeculæ Æſopica; de qua ſic Gabrias:

Κερδῶ βότρυ βλέψασα μακρῆς ἀμπέλου
Πρὸς ὑψὺ ἦντο, καὶ καμῶσα πολλάκις
Ἐλεῖν, ἀπείπε· πρὸς δ' ἐαυτῇ ταῦτ' ἔφη,
Μὴ κάμει, ῥά γες ὀμφακίζουσιν μάλα.
*Vulpes racemum videns vitis,
In altum eleuabatur. cumq; ſepe laboraſſet
Ut caperet, deſatigata eſt: ſed ſecum hæc locuta eſt,
Ne labora; acini uua admodum exacerbeſcunt.*

Non Medicinam ſed cladem. Sc. Lib. I. Annal.

Irè delector Apollonij conſilio, lib. V. Philoſtrati: Τὸ ἐξῆναί σοι πᾶν ὃ, π βέλει, δίδωμι. ὧ φρονέστερον γὰρ αὐτῷ χεῖρη. μὴ τίμει τῶν ἀπαχύνων τῆς ὑψηλῆς τε, καὶ ὑπεραίροντας: ἀδικῶ γὰρ ὁ τῆς ἀριſτοτέλης λόγῳ, ἀλλὰ τὸ δῖον οὐκ ἐξαίρει μάλλον, ὥσπερ τὰς ἀκάνθας τῶν λήγων. καὶ φοβερὸς δῖος τοῖς νεώτεροις πλάττει, μὴ ἐν τῷ ἡμῶς εἶδαι ἀλλ' ἐν τῷ τιμωρήσεσθαι. *Ne tibi liceat, quodcumq; volueris, caue: ſic enim rebus modeſtius uteris. Eminentiores ſpicas, quacumq; ſupra ceteras ſe attollunt, non amputato. Iniuſta enim eſt in hoc Ariſtotelis ratio. ſed difficiles homines, moleſtoſq; potius tamquam ſpinas è ſegetibus aufer, & res nouas mo-
liſcentibus terribilem te oſtende, minitando tamen magis, quam puniendo. Et quid ni ſic facias ὁ Princeps, ſiue peccauerit hoſtis, ſiue ciuis?*

Ætherij patris exemplo: qui cuneta ſonoro
Concutiens tonitru, Cyclopuſ ſpicula differt
In ſcopulos & monſtra maris; noſtriq; cruoris
Parcus, in Oetæis exercet fulmina ſiluis.

Quod ipſum Claudiani, ſumptum apparet ab Ouidianis illis.

Si quoties peccent homines, ſua fulmina mittat.

Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

Nunc ubi detonuit, ſtrepituq; exterruit orbem,

Purum diſcuſſis aëra reddit aquis.

Secutus iſtud Demetrius, teſtante Plutarcho in vita eius: καὶ παρελθὼν, νάτασιν μὲν καὶ φόβον ὡς τὰ δεινότερα πεισομένους παρέχευ. ἀνελὼν δὲ τρισημέ-

δεινὰ καὶ μετασκήσας τινὰς, ἀφῆκε τὰς ἄλλας: *Urbem ingressus, minas & terrorem ut sauisime in eos consulturus praesetulit; sed tredecim interfectis & nonnullis in exilium pulsus liberauit noxam ceteros.* Nec alienus ab hoc more Augustus, si fides Ouidio lib. v. de Ponto Eleg. 111:

Multa metu poena, poenam qui pauca coarces,

Et iacit invitâ fulmina rara manu.

Εἰταλε quid laudat quoque in Candiano Greg. Nanzianus Epist. cxciv: Το δὲ σὸν ξίφος, φοβερόν μιν, ὡς πλῆζον. ὡς δὲ ἔ' πλῆστον, ἀνέστημα: Tuus gladius terriorem quidem adfert, tanquam percussurus; tanquam autem non percutiens, votivum donum est. Prædicat etiam de Theodosio & Arcadio Symmachus lib. x. Epist. xlvii: Grauia subiectis saepe minitamini, ac uendi potius studio, quam nocendi. Cui rationi, optimo iure accedit ista quâ vsus Imp. Titus, Egesippi libro i v. cap. i v: Ipse urbem ingressus, minis magis quam supplicio affectasse contentus pacis perturbatores, remisit omnibus, ne quis vel odio, vel domesticis excitatus negotiis, innoxios in invidiam deduceret, & grauius criminis pulsaret atrocitate: cum multo tolerabilius sit id, quod incertum est, formidini participis conscientia derelinquere, quàm condemnare innoxium. Saepè enim reum corrigit metus: poena autem innocentis sine ullo remedio correctionis est. Et verum est. Sapienterque apud Dionem lib. lv Liuia: Οὐ πάντα τοῦ ξίφους ἀπαράπειτα. μέγα γὰρ ἂν ἡ ἀρχὴν, εἰ ζωφρονίζεν τε τινὰς καὶ πείθην, ἢ καὶ καταναγκάζεν φιλεῖν τινὰ ἀληθῶς ἐδιδάσκειν: ἀλλὰ τὸ μὲν ζῶμα πινθὶ φθείρεται ἂν, τὰς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς ἀλλοτριώσκει. ἔ' γὰρ ἐξ ὧν ἂν ἔτεροι τιμωρηθῶσι, προσφιλέστεροί τινι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ φοβηθῶσιν, ἐχθρὸς γίγνεται. καὶ ταῦτα μὲν ἔτι εἰς οἱ δὲ δὴ συγγνώμης πινὸς τυχόντες, καὶ μετανοῶσιν, αἰσχυνόμενοι αὐτοὺς πὶ τοὺς ἀεργέτας ἀδικήσας, καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἀνθυπαύουσιν, ἐλπίζοντες πλείω ἀνθυπαίσεσθαι. ὅφ' ἔ' γὰρ ἂν τις ἀδικήσεν, πὶ σωθῇ, ἔ' τον ἀπαθόντα, ἔ' δὲν ὅ, πὶ ὅδε ἀεργετήσιν ἑαυτὸν ἡγεῖται: Non omnia gladius conficit. magnum enim bonum is fuisset, si emendare homines, ac persuadere valeret & ad suscipiendum sincerum amorem adigere: sed ut corpus abolere alicuius potest; ita ceterorum animos à cedis auctore avertit, qui non propter supplicium sumptum vindicem amare, sed ob metum mali odisse solent. Contra quibus delicti venia est donata, penituntine ducti, benefactorem ladere in posterum verentur, sed spe consequendi maiora pramia eum suis officiis colunt. Videlicet qui iniuriâ affectus, salutem eam inferenti concesserit, eum omnes putant beneficia sumptopere compensaturum. Quibus minimè aliena Plutarchi isthæc περὶ ἀοργησ: Εἴπειτα πολλὰς ὁρῶν αὐτῷ τῷ μὴ κολλάσθαι, πολλάκις αἰδουμένους κακὸν εἶναι, καὶ μεταβολῆς δεχόμενους, πῶς συγγνώμῃ μαλῶν ἢ πῶς τιμωρίαν λαμβάνοντας, καὶ νῆ Δία δὴ λείποντας ἑτέροις δόπο νόματ' ὁ σιωπῇ καὶ περὶ θυμότερον, ἢ μετα πλεονῶν καὶ μαστιγμάτων ἑτέροις, ἐπειθόμενους ἡγεμονικώτερον εἶναι τοῦ θυμοῦ τὸ λογισμόν: Hoc

Hoc etiam videns multos impunitate cō adduci, ut mali esse vereantur, & mutandorum morum initium veniam potius quā pœnam eis prœbuisse: aliisque eos tacite ad nutum promptius quā aliis verberantibus & flagellantibus servire: persuasi mihi, ad imperandum plus conducere rationem irā. Pulchrè igitur Appianus in Mithridaticis. Ὁ δὲ Σύλλας τὰς μὲν ἀτίμους, περὶ φανῶς ἀγωνισομένους, ἐξέλυσε τῆς ἀτιμίας, τὰς δὲ ἄλλας ἐδωρήσας πολλοῖς: Sylla ignominiosos ob operam tunc egregiè navatam absolvit, ceteros ornavit donis militaribus. Effectè etiā crudelis ille alioquin Dictator, teste Polyæno lib. viii: Σύλλας ἐν τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ, τῶν στρατιωτῶν στρατηγικὸν ἄνδρα, καὶ πρὸς βύπλῳ Ἀλβίνον λίθοις καὶ ξύλοις διαχρησσομένων, οὐκ ἐπέξῃλθεν ἀλλὰ περιείδε τὰς ἀποκτείναντας, Φάσκων, ποιεῖν αὐτοὺς ἐν τῷ τῷ προθυμότερος ἐς τὸν πόλεμον, ὡς οὐ φείλοιντο ὑπὲρ ἁμαρτήματ' ὁ μέγας, ἀλλὰ μεγάλης ἀνδραγαθίας ἀπολογησάμενοι, καὶ ἐν ταῖς μάχασι πολλῶν θυματότερον ἠγωνίσαντο. ὡς τε καὶ λήθῃ ἐμποιήσαι τ' εἰς τὸν Ἀλβίνον ὀργάνοις: Sylla in bello sociali viri militaris & atate provecti Albini, lapidibus ac fustibus interempti, mortem non ultus est: sed auctores cadis neglexit, inquiens se eos alacriores hac re ad pugnandum reddere, cum insigne peccatum insigni aliqua fortitudine expiare deberent. Itaque in pugnis multo virilius dimicabant, ut oblivionem suo in Albinum scelerì inducerent. Vnde rectè vituperatur ille lib. i. Hist. Tacito: *Cacina belli avidus, proximam quamque culpam; antequam pœniteret, ultum ibat. Aper- tē verò laudatur Agricola ab eodem: Nec pœnā semper, sed sæpe peniten- tia contentus esse. Extenuant quidē ferè culpas suas homines, aut trans- ferunt in alios, præcipuè constituti in ultimis: cui scænæ serviunt, Man- donius quidem Livii lib. x x v i i i: Fatalem rabiem temporis eius accusat, cum velut contagione quādam pestiferā non Illergetes modò & Lacetani, sed castra quoque Romana insanierint. suam quidem & fratris, & reliquorum po- pularium eam conditionem esse: ut aut, si ita videatur, reddant spiritum P. Scipioni, ab eodem illo acceptum: aut servati bis uni debitam vitam pro eo in perpetuum devoteant. antea in causā suā fiduciam sibi fuisse nondum expertā clementiā eius: nunc contrā, nullam in causā, omnem in misericordiā victo- ris spem repositam habere. Hispani verò lib. x x i x: Quibus culpam in au- ctōres belli Indibilem, ceterosque principes, quorum plerique in acie cecidissent, conferentibus, tradentibusque arma & dudentibus sese, responsum est: In de- ditionem ita accipi eis, si Mandonium ceterosque belli concitatores tradidis- sent vivos: sin minus, exercitus se in agrum Illergetum Ausetanorumque & deinceps aliorum populorum ducturos. Eodem usi colore Carthaginenses lib. x x x: Conveniens oratio tam humili adorationi fuit, non culpam purgan- tium, sed transferentium initium culpæ in Annibalem, impotentiaque eius fautores. veniam civitati petebant, civium temeritate bis iam antè everse,*

incolumi;

incolumi futura iterum hostium beneficio. Hancque personam pulcrè tuebatur Zeno intercessor Magnetum Livii lib. xxxv: Ab Quintio legatisque aliis flens petiit, ne unius amentiam, civitati assignarent. suo quemque periculo furere. Magnetæ non libertatem modò, sed omnia quæ hominibus sancta caraque sint, T. Quintio & populo Romano debere. nihil quemquam à diis immortalibus precari posse, quod non Magnetes ab illis haberent: & in corpora sua citius per furorem servituros, quàm ut Romanam amicitiam violarent. Nec impingunt in fabulæ decorum, Hispaniæ oppida; de quibus sic idem lib. xliii: Civitatesque complures eo nuncio audito, in deditionem venerunt. quibus purgantibus sese, culpamque in duorum amentiam conferentibus, qui se ultro ad pœnam ipsi obtulissent, cum veniam dedisset Prætor, &c. Congruenter huic etiam mimo cives Artacinae, Curtii libro ii: Ille omnibus præparatis, regis expectabat adventum, capta urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoventi iubet. ipsoque aspectu territi Barbari, è muris supinas manus tendentes, orare cœperunt, ut iram in Satibarzanem defectionis autorem reservaret, supplicibus semet deditibus parceret. Rex datâ veniâ, non obsidionem modò solvit, sed omnia sua incolis reddidit. Interim si & cuncta æquâ lance examinemus, res ita quoque se habet. plerumque culpa hæc omnis, non tam populi, quàm aliquot turbonum. Exploratè Quintius Livii lib. xxxiv: Atenim cum Philippo Argivi senserunt. Remittimus hoc tibi, ne nostram vicem irascaris. satis compertum habemus, duorum, aut summum trium in eâ re, non civitatis culpam esse: tam hercle, quàm in te tuoque presidio accersendo accipiendoque in arcem, nihil sit publico consilio actum. Thessalos & Phocenses & Locrenses consensu omnium scimus partium Philippi fuisse. Eiusdemq; censuræ æmulus C. Decimius, Livii lib. xlv: Culpam non penes populum, sed penes paucos concitatores vulgi esse dixit. eos venalem linguam habentes decreta plena regia assentationis fecisse, & eas legationes misisse, quarum Rhodios semper non minus puderet, quàm pœniteret: quæ omnia, si potestas populo foret, in capita noxiorum versura. Præclarus itaque Iulianus circa Aquileienses, apud Ammianum lib. xxi: Portis reclusis omnes effusi suscipere lati pacificum ducem, seq̃ purgantes; Nigrinum totius furoris autorem paucosque alios obtulerunt, eorum supplicio crimen læsæ maiestatis & urbis ærumnas expiari poscentes. Paucis denique post diebus exploratus spectato negotio, Mamertino tum iudicante præfecto pratorio, Nigrinus ut acerrimus belli instinctor exustus est viuis. Romulus verò post eum & Sabostius curiales, convicti sine respectu periculi studia sevisse discordiarum, pœnali consumpti sunt ferro. Residui omnes abierunt innoxii, quos in certaminum rabiem necessitas egerat, non voluntas. Id enim æquitate pensata statuerat placabilis Imperator & clemens. Peritèque Scipio

Livii libro XXVIII: *Multitudo omnis, sicut natura maris per se immobilis est, ut venti & aura cient, aut tranquilli, aut procellosi: & causa in vobis atque origo omnis furoris penes auctores est; vos contagione insanistis.* A quibus minimè separo illa eiusdem libri XXXVIII: *Atheniensis legatus Leon, Icesia filius, eloquentiâ etiam dicitur mouisse: qui vulgatâ similitudine, mari tranquillo, quod ventis concitaretur, equiparando multitudinem Aetolorum, usus, cum in fide Romanae societatis mansissent, insitâ gentis tranquillitate quiesse eos aiebat. posteaquam flare ab Asia Thoas & Dicaearchus, ab Europâ Menetas & Damocritus cepissent, tum illam tempestatem coortam, quæ ad Antiochum eos, sicuti in scopulum, intulisset.* Nam ecce Curtius lib. VII. de Maracandanis: *Spitamenes transfuga, præsidio Macedonum inde deiecto, muris urbis eius incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.* Et verosimile est tales fuisse Leontinos. quos ita compellat per epistolam Phalaris: Εἰ καταλῦσαι με τὸν πρὸς ὑμᾶς ὀρέγεσθαι πόλεμον μηδὲν αἰδεσθέντες, ἐκδοτέ μοι Λυκῖνον, ἵνα τῶν ὀργῶν ἀπάσων εἰς τὸν ἀφ᾽ εἰς, παύσωμαι τὴν πρὸς τῶν πόλιν θυμῷ. χεῖρόν μοι εἰδέναι αὐτῶν χαλεπώτερον, ἢ πάντας ὑμᾶς ὀπίσσωμαι βελομένους: *Si me cupitis bellum quod aduersum vos gero dissoluere; nihil reueriti, dedite mihi Lycinum; ut omni in eum effusâ irâ ciuitati irasci desinam. Nihil enim atrocius illi sum facturus, quàm vos omnes velle scio.* Certè huius notæ introducit Athenienses Velleius lib. II: *Ceterum tum oppressi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis: cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis; & animos extra mœnia, corpora, necessitati seruientes, intra muros habebant.* Sed vt fortè plures deliquerint, an ideo plectendi? Omnes omnes, si sequaris Iustiniiani iam penè naufragi exemplum, de quo Zonaras tomo III: Τῶν δὲ συμπλέοντων ἐπαγγέλλασθαι τῷ θεῷ συμβεβηκότων αὐτῶν, εἰ πᾶσι θεῷ καὶ τῶν ἀρχῶν ἀπολήψεται, μή τι κακὸν τοῖς κατ' αὐτῶν γυρομένοις ἐπενεγκεῖν. ἐκείνῳ εἰ φείσομαι τῶν πόντος, αὐτίκα καταποντισθεῖν ὥδι: *Monitus igitur ab ijs qui unâ navigabant, ut votum faceret Deo, se si euasisset incolumis & regnum recepisset, veniam omnibus suis aduersarijs daturum: respondit; Si cui illorum pepercero, statim hic submergar.* Non etiam si Deum, cuius es expressa imago, ô Rex. quin imò, nisi contrà feceris; iniquè, periculosè, damnosè feceris. Iniquè. Nunquam enim ad contumaciam pari consensu multitudo prorumpit, sed incitatur à paucis, qui vitiorum scelerumq; impunitatem sperant peccare cum pluribus, vt loquitur lib. III. cap. IV. Vegetius. Circûspectè Cneio Pompeio Sthenius apud Plutarchum in Apophthegm: Μαμερτίνης ὃ τ' ἐναντίας γυρομένους μερῶν εἰός τε τῷ ἀποσφατῆν ἀπαντας. Σθενίς δὲ τ' ἀρημαγωγὸς φήσαντ', & δὲν ἡμα ποιεῖν αὐτὸν, ἀντ' ἐνὸς αἰτίης πολλὰς ἀναιτίης κολλάζοντα. τὸν δὲ αὐτὸν εἶναι

τὴς μὲν φίλης πείσαντα, τὴς δὲ ἐχθρῆς βιασάμενον ἐλέσθαι τὰ Μαρίας. *Ἰαυμάζας ὁ Πομπήϊος* ἔφη συγγνώμην ἔχειν Μαρμερτίνοις, ὑπὸ τοιάτῃ προδείξειν ἀνδρὸς, ὅς τιν' πατρίδα τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς προτιμᾷ, καὶ τινὶ τε πόλιν καὶ τὸ Σθένιον ἀπέλυσεν: *Mamertinos, quod ab aduersarijs stetissent, uniuersos neci dedere constituerat. Tum Sthenius, qui orator eā in ciuitate principatum tenuerat, iniuste agere Pompeium dixit, qui ob unum fontem multos innocentes vellet occidere. se solum in culpa esse qui amicis persuasisset, inimicosq; vi adegisset ad Marianam factionem defendendam. Miratus Pompeius hominem, Gratiam se delicti facere Mamertinis pronuntiauit, talem secutis virum, qui patriam suā vita haberet priorem: ignouitq; & ciuitati & Sthenio. Periculosè. quia nimirum tales, iuxta Iuuenalem Satyrā 11:*

Defendit numerus, iunctiq; umbone phalanges.

Ecce enim, de plebe Ro. scribit Liuius lib. 11: *Concitati homines, veluti ad praelium se expediunt: apparebatq; omne discrimen adesse, nihil cuiquam sanctum; non publici fore, non priuati iuris. Huic tanta tempestati cum se Consules obtulissent, facile experti sunt, parum tutam maiestatem sine viribus esse. Violatis licitoribus, fascibus fractis è foro in curiam compelluntur; incerti quatenus Volo exerceret victoriam.* De milite Rom. Tacitus lib. 1. *Annal: Nauportum missi, ob itinera, & pontes, & alios usus, postquam turbatum in castris accepere; vexilla conuellunt, direptisq; proximis vicis, ipsosq; Nauporto quod municipij instar erat, retinentes centuriones inrisu & contumelijs, postremo verberibus insectantur, præcipuā in Ausdienum Rufum præfectum castrorum ira. quem direptum vehiculo, sarcinis grauant, aguntq; &c.* Vnde natum illud Senecæ lib. 11. De Ira cap. x: *In singulos seueritas imperatoris distringitur: at necessaria venia est, ubi totus deseruit exercitus. Quid tollit iram sapientis? turba peccantium. Intelligit quā iniquum sit, & periculosum, irasci publico vitio.* Gnarum istud Caligulæ; ideoque ad vota descendit. Suetonius in vita eius cap. xxx: *Insensus turbae fauenti aduersus studium suum exclamauit: Vtinam populus Rom. vnā cervicem haberet!* Inde & illud Lucani lib. v:

— *Quicquid multis peccatur inultum est.*

Damnoscè. quia ipsum te debilitas: te inquam ipsum. Valdè sapienter tibi hoc dicet Manuel Imper. cap. xliii: *Ἵδραν τέμνεις, παροιμία· τὸ ἀνέφικτον δηλῶσαι. καὶ ὁ τὸ ἴδιον θέμεν· πρὸς τὴν κοινὴν συμφερόντων, πρὸς ἑαυτὸν ἐφέλκεται ταυτὶ τὸ εἶκόνα. ἐν γὰρ τῷ κοινῷ καλῷ καὶ τὸ ἐκάστω συνῦπάγει. καὶ ἕνα μὲν τοῖς πράττειν οὐδὲν ἐνδέχεται, ἐπεὶ ἰδιώτῃς ἔτ' ἀρχοντα. Δεῖ γὰρ διὰ τὴν κεφαλὴν τῶν μελῶν φροντίζειν καὶ κηδεσθαι, καὶ τῆς κεφαλῆς ὀπιμελεῖσθαι τὰ μέλη, εἰ δὲ τὸ ζῶον σωίσωται, καὶ τὴν ὁλοκληρίαν ἑαυτῷ περιζῶσει. τό τε γὰρ τμηθὲν τῶν μελῶν, τῆς κοινότητος ἐκστάν, & καὶ αὐτὸ γεγονὸς; αὐτῷ γὰρ τῷ νεκρῷ. καὶ κεφαλὴ τῶν*

μελῶν χωροθεῖσαι, τὸ δ' ἂν ὁυτος πάθοι. ζῶν γὰρ ἔπε κεφαλῇ, ἔπε μέλει, χωρὶς :
*Mos vulgò receptus est, ut Hydram refecare dicatur, qui rem, quam nequit
 adsequi, molitur. Hanc imaginem in se transfert, qui priuata commoda pub-
 lici anteponit. nam vniuscuiusque bonum, publico continetur. Seorsum cer-
 te nec homini priuato, nec principi esse beato licet. Caput enim gerere curam
 membrorum oportet, ac vicissim membra capitis habere rationem; si saluum
 esse debet animal, integrumq; conseruari. Nam membrum, quod refectum est
 posteaquam reliquorum à societate reuulsum, seorsum esse cepit; hoc ipso scilicet est
 mortuum. Idem capiti à membris dirempto contingere necesse est. quippe nec ca-
 put, nec membra, viuere seorsum possunt.* Diuinè & Arriani Epictetus
 libro III. cap. IV: Οἱ γεωργοὶ τὸν δία ἔλοιδοροῦσιν, ὅταν ἐμποδίζωνται ὑπὸ αὐτοῦ;
 οἱ ναῦται οὐ λoidοροῦσι: τὸν καίσαρα παύον' λoidοροῦντες; τί οὐ; ἔγνωσκεὶ ὁ Ζεὺς;
 τῷ καίσαρι οὐκ ἀπαγγέλλονται τὰ λεγόμενα; τί οὐ ποιεῖ; οἶδεν ὅτι ἂν πάντας τὰς
 λoidοροῦντας καλᾷ, ἔχει πῶν ἀρξεί: Nonne agricola Ioui maledicunt, cum
 ab illo impediuntur? Nauta non conuitiantur? nunquid maledicere Casari de-
 sinunt? Ignorat hoc Iupiter? non renuntiat Casari, quid dicatur? Quid
 ergò facit? Scit si omnes conuiciatores supplicio afficeret, se quibus imperaret
 non habiturum. Hucque spectabat ille qui Syllam monebat, imponendum
 tandem aliquando finem proscriptioni, si non aliâ de causâ: at ideo ta-
 men ut essent quibus posset imperare. Cui dicto allusit Seneca de Au-
 gusto loquens lib. I. de Clement cap. 10: Ignouit abavus tuus victis, nam
 si non ignouisset, quibus imperasset? Sallustium, & Cocceios & Duillios, & to-
 tam cohortem primam interioris admissionis, ex aduersariorum castris conscri-
 psit. Nam Domitios, Messallas, Asinios, Cicerones, & quicquid floris erat
 in ciuitate, clementia sua debebat. Ijs adfident ista Pauli Diaconi lib. V:
 Gensericus de rerum successu tumidus, dum etiam apud suos superbiret, vali-
 da aduersus eum conspiratio est facta. Quorum molitione detectâ, diuersis
 ab eo excruciatiperiere supplicijs. Horum siquidem funeribus non minus virium
 amisit, quàm si exuperatus belli certamine fuisset. Nec non hæc Choniatae:
 Ἐπεὶ ἦ καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνδρόνικ' εἰσεληλύθη τὸ πόλιμα, καὶ ἐνηυλίσθη ἐνδοθεν, οὐδ'
 ὡς βασιλεὺς πρῶτος καὶ ζώων, ὑπερήκοις οὐσι πάλα, καὶ αὐτοῖς ἐσόμενοις, καὶ πρὸς
 καὶ τὸν ἀπέστησαν, τοῖς περυσιαῖοις ἐχρήσατο, οὐδ' ὡς ὁμοφυέσιν ἀνδράσιν ἡμέρως
 προσενέεχται. ἀλλ' ὡς ἀρχικὸς καὶ τῆς δόξης ἱκανῶς ἀσκηάσας περυσίων καὶ
 ἀπημαίνους θρέμμασι, ἔμην αὐχένα κατέαξεν, ἀλλὰ δ' ἐλάφυσεν ἔγκατα, καὶ ἄλ-
 λως ἔφετο χειρίσως ἕτερον, τὰ δ' λοιπὰ κρημνοῖς καὶ ὄρεσι καὶ βαράθροις διαπα-
 ρείτα παρέπεμψεν. ἔτω καὶ τότε βασιλεὺς ἀνδρόνικ', μὴ περηνησάμενης ὁμολο-
 γίας τε καὶ ἀπονδῆς μετὰ τῶν περυσίων πληρώματ', ἢ ἐκασίας περβάσης πα-
 ραδοχῆς, ἀλλὰ πολέμῳ ἡλωκῆας τῆς πόλεως, πλείους ὅτι μάλιστα διέφθρε καὶ ἡ-
 Φάνισεν, εἰς πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπας καλᾶς τ' ἔθιμοῦ καταμερίσας ἀλλόκοτον:

Urbem

Urbem ingressus Andronicus, non ut clemens Imperator, & eorum qui & olim subditi fuerant, & rursus futuri erant, quamvis ad tempus defecissent, conseruator, Prusaenses tractauit; nec ut hominum, qui iisdem elementis consent, rationem habuit: sed ut famelicus leo incustoditos greges adortus, alijs colla frangit, aliarum viscera deuorat, alias aliter miserrimè conficit, reliquas in montes & praecipitia agit. ita tum Andronicus, quod Prusa non deditio- ne, sed vi potitus erat, plurimos pessimo exitio perdidit: multiplices cruciatus & varia tormenta commentus. Nempe huiusmodi carnificibus impingi debebat illud Lucani lib. 1:

Heu quantum potuit terræ pelagoq; parari

Hoc, quem ciuiles hauserunt, sanguine, dextra!

Quantò longiùs ab talibus diuertit Themistocles! qui ut refert Aristi- des in vita eius: καὶ λακεδαιμονίων ἐθελόντων ἐκαστόνδ' αὖτε πόλεις ποιεῖν ὅσας μετὰ τῶν ἐναντίων ἐγένοντο, ἀντείπε καὶ διεκώλυσε. νομίζων ὁμοίαν τι συμβῆσθαι, τῷ τῶν ἑλλάδα ἐκαστόνδ' αὖτε ὑφ' αὐτῆς ἀποφαιλέσθαι. πλεον γὰρ ἢ τριάκοντα πόλεις εἶδει τῇ συμφορᾷ ταύτῃ περὶ εἶναι. ἔκωλυ ἡγεῖτο προσέκειν εὐτυχηθεῖν τῶν ἑλλάδα λαμπρῶς οὕτω καὶ τῶν ἐχθρῶν κρείττω γεγονέειν, ποσῦτον ἐλάττωσα ἢ περὶ πον ἡγεῖσθαι: Cum Lacedæmonij ciuitates eas, quæ cum hostibus se coniunxerant de fœdere uellent tollere, contradixit ac prohibuit, quòd existimaret id perinde futurum, quasi à seipsâ Græcia de fœdere tolleretur. siquidem plura quàm tri- ginta oppida fuerant eam calamitatem subitura. Quocirca putabat indecorum fore, si Græcia, quæ tam splendida fuisset uisa fortuna, hostesq; devicisset, tan- tâ sui parte minor fieret. Cuius vestigijs hi inhæserunt de quibus Iustinus lib. v: Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemq; incendio consu- mendam censerent, negarunt se Spartani, ex duobus Græciæ oculis, alterum eruturos. Factum cedro dignum. Sed & gemmâ meliore notanda senten- tia, quâ Cimon Spartanis subueniendum arbitrabatur contra Messenios: Παρεκαλῶν μήτε τῶν ἑλλάδα χωλεῖν, μήτε τῶν πόλιν ἐπερόζουσι περὶ εἶναι γενη- μένῳ: Adbortatus ne Græciam claudam reddi, neu Urbem sinerent destituâ sociâ; Plutarch. in vitâ eius. Ebori quoque incidendi versus Lucani lib. III:

Sylla quoque immensis accessit cladibus ultor.

Ille quod exiguum restabat sanguinis Urbis

Hausit: dumq; nimis iam putrida membra recidit.

Excessit medicina modum, nimiumq; secuta est,

Quâ morbi duxere, manus: periêre nocentes;

Sed cum iam soli possent sapere nocentes.

Quibus ipfis, emblematis loco, seruiat sententia Aristidis Leuctricâ primâ: Ἔστι γὰρ ἔστι καὶ ἀμυνομένης ἀμέτερος ἀδικεῖν. καὶ πῶς οἷς τὰς τιμωρίας ἀναπληρεῖ, πρὸς τὰ δίκαια πάντα ὑπερβῇ, δὲ πρὸς ἀρχαίαν πάλιν: Possunt enim, possunt

etiam ij, qui se vlciscuntur, modum egredi: ac si quis in ultione peragenda usq; ad iniuriam procedat, secundus sit auctor. Et eius quidem criminis notatur Augustus Floro lib. i v. cap. vi: *Cæsar percussoribus patris contentus fuit. Hæc quoq; nisi multa fuisset, etiam iusta cædes haberetur.* Carpitur item poëtico Ouidij flagello Ægyptus lib. i. de Ponto Elegia i x:

Nec prius abscessit, meritâ quàm cæde nocentum

Se nimis vlciscens, extitit ipse nocens.

Longè aliter Titus. militibus qui contra mandatum eius malè pugnâ-
rant; omnibus ad vnum ignouit. Iosephus lib. e. captiv. Iud. cap. iβ.
Περιχυθέντα ἢ τὰ πάγματα τῷ πτόν πρὸς τῶν στρατιωτῶν ἰκέτωρ, καὶ πλὴν ὀλίγων
προπέτειαν χαρίσασθαι τῇ πάντων ὑπειθείᾳ κατῴπιβόλην. ἀναλήψεσθαι γὰρ αὐτοὺς
τὸ παρὸν πᾶσιμα, τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀρετῆς. πείθεῖν καὶ ἅμα τῆς τε ἰκεσίας,
καὶ τῷ συμφέρονι. ἢ μὲν γὰρ καὶ ἐνὸς πτωχίου ὥστε χεῖρα μέχρ' ἔργα προκό-
πειν. πλὴν ἢ ὅτι πλῆθος, μέχρ' λόγῳ. τοῖς μὲν οὖν στρατιώταις δηλαδὲ πολλὰ νε-
φετήσας αὐτοῖς εἶναι φρονιμωτέρους: *Circumfusa verò legiones Titum pro commi-
litionibus obsecrabant: paucorumq; temeritatem condonari cunctorum obedien-
tiæ præcabantur, emendaturos enim peccatum præsens, futura compensatione
virtutis. Placatus est Cæsar, utilitate simul ac precibus. namq; unius homi-
nis animadversionem usq; ad factum promouendam putabat, multitudinis ve-
rò ad veniam. Militibus quidem reconciliatus est; multum monens ut post
hæc prudentius agerent. Imò eis qui contra omne ius divinum atq; hu-
manum captivis viscera aperuerant, auri eruendi causâ, pepercit inui-
tus, ob multitudinem, Egesippus lib. v. cap. x x i v: Impediuit hoc vindi-
ctæ severitatem, quia innumeri reperi tanto furore obnoxij: ideoq; Titus, qui
vallare circumfuso exercitu Syros & Arabes proposuerat, contemplatione mul-
titudinis revocavit sententiam: ut superioris delicti gratiam faceret, & ne po-
steà committeretur, pœnam denuntiaret, verborumq; austeritate graviore suos
argueret, quòd auro succincti & argento, pretiosisq; telis nitentes, nec arma
sua erubescerent, ut tanto se dedecore dehonestarent. At verò Syros & Ara-
bes increpare, quòd immemores Romani nominis, dictu quoque horrida exco-
gitassent: venisse eos ad belli societatem, non ad exercitium flagitiorum. Proin
non sine horrore verborū de Caligula inquit Tranquillus capite XLVIII:
Priusquam provincia decederet consilium inijt nefandæ atrocitatis, legiones,
quæ post excessum Augusti seditionem olim mouerant, contrucidandi: quòd
& patrem suum Germanicum ducem, & se infantem tunc obsedissent: Vixq;
à tam præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo, quin deci-
mare velle perseveraret. Vocatas itaque ad concionem inermes, atque etiam
gladijs depositis, equitatu armato circumfedit. Sed cum videret, su-
spectâ re plerosq; dilabi ad resumenda si qua vis fieret, arma, profugit con-
cione.*

cione. Eiusdem furoris, describitur Mauritius Zonaræ Tomo III: Κομηνιολον ἢ σείλας ὁ βασιλεὺς κατὰ τὴν χαράν αὐτοῦ μετὰ πολυπληθὺς στρατίας, λέγεται ἐντείλασθαι αὐτῷ, περδεῖν αὐτῷ τοὺς ἐναντίους, τὸ στρατιωτικόν, Διόλιναις σάστεις καὶ ἀπαξίας, πύτοις μνησικακῶν. καὶ συμβαλὼν τοῖς βαρβάροις ἀσωτάκτως ὁ κομηνιολος, αὐτὸς μὲν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, εἰς Φυγλὴν ἐτραπὴν, πρὸς τοῦτο περὶ τοῦτο σκιδασάμενος. τῶν ἢ λοιπῶν οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ ἢ ἐζωχρήθησαν. εἶναι ἢ τὰς ζωχρηθέντας Φασὶ, περὶ δὲ δώδεκα χιλιάδας: *Imperator, missō Commentiolo cum numerosissimo exercitu mandasse fertur, ut legiones, quibus ob seditiones quasdam & tumultus infensus erat, proderet hostibus. Itaque temerè cum Barbaris congressus Commentiolus, ipse cum suis fugam, cui se ante pararat, cepit: ceteris partim caesis, partim captis, ad numerum duodecim millium. Nec sanior Mauritiū successor, de quo idē auctor: Ἐπὶ πᾶσι ἢ ὁ ἀλάστωρ Φωκάς ἐν ἱππέων ἀμίλλῃ τῶν δὴ μὲν πρὸς αὐτὸν ἡ ἀποσκωψάντων ἐκμανεῖς, πολλοὺς μὲν ἀνείλε. πολλὰς ἢ ἡκρωτηρίασεν, ἐνίοις μὲντοι καὶ κατεπόντωσε, πλείους ἢ καὶ τῷ ἐπάρχῳ παρέδωκεν, ἵνα καλᾷ αὐτοὺς: οἱ ἐν τῷ πραιτωρίῳ καθείρχθησαν. οἱ ἢ ὄχλοι ὁμοῦ χυόμενοι, ἐνέπεσαν τὸ πραιτώριον, καὶ οἱ καθεργαμένοι διέφυγον: Super hac omnia pestis humani generis Phocas, cum nescio quid populi in eum cavillati essent, furore percitus multos occidit, multos truncavit, nonnullos in mari demersit, sed plurimos præfecto ad supplicium in pratorio custodiendos tradidit, quo à multitudine incenso, illi diffugerunt. Peior his adhuc Theodosius: Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινου πόλεως ἔπαι Ῥώμην ὁ βασιλεὺς τὴν ὁδοπορίαν ποιεῖμενος, ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ πάροδον γέγονε. τῶν ἢ στρατιωτῶν αὐτοῦ παραζήντων τὴν πόλιν, Διὸς μιτᾷτα, ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς. καὶ τὸ μὲν βασιλεῖα ὑβρίσσαν, πινὰς ἢ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. ὁ βασιλεὺς ἢ πάντα μαθὼν, καὶ τὴν Ῥώμην τὸ θυμοῦ μὴ ἐνεγκῶν, τῷ ἐπάρχῳ τὴν πόλιν ἐκείνης τὴν ψῆφον τὸ ἡμωρίας ἐπέτρεψε. ὅς τὸ ποιαὺ τὴν ἐξουσίαν εἰληφώς, οἷα δὴ αὐτονόμος τύραννος, ἀδίκῃ ξίφῃ καὶ πάντων ἐγύμνωσε, καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τὸ ὑποδουλώων κατέκτεινε χιλιάδας ἐπὶ αὐτῷ. ὡς δὲ πινες, πεντεκαίδεκα: Nam cum Imperator Constantinopoli Romam proficiscens, eo itinere Thessalonicam divertisset, militesque urbem quibusdam reb. conturbassent, Thessalonicenses seditione factâ Imperatorem iniuriis affecerunt, & quosdam eius præfectos lapidibus obruerunt. Imperator re inauditâ, ira impetum non sustinens, præfecto urbis eius facinus id vincendum commisit. Is tantum potentia adeptus, ut erat legibus solutus tyrannus, iniustos gladios contra cives strinxit, insontesque una cum fontibus trucidavit, millia hominum VII, vel (ut alij tradunt) XV. ita refert Cedrenus. Cui quem componamus nisi Syllam? Senecæ verba sunt lib. I. de Clement. cap. XII: Et L. Syllam appellari tyrannum quid prohibet? cui occidendi finem fecit inopia hostium. Descenderit licet è dictaturâ suâ & se toga reddiderit: quis tamen unquam tyrannus tam avidè humanum sanguinem bibit, quam ille, qui septem millia civium*

civium Romanorum contrucidari iussit? Et cum in vicino ad adem Bellona sedens exaudisset conclamationem tot millium sub gladio gementium, exterrito Senatu: Hoc agamus, inquit, P. C. Seditiosi pauculi meo iussu occidantur. non est mentitus: pauci Sulla videbantur. Deque eodem monstro Lucanus lib. 11. versu 199:

*Tot simul infesto iuvenes occumbere leto
Sape fames, pelagique furor, subiteque ruina,
Aut cali, terraque lues, aut bellica clades:
Nunquam poena fuit.*

quæ ultima verba, editionis novissimæ auctor, non magis intellexit, quàm si Punica essent. at nunc & pueris patent, præsertim si comparètur cum his quibus librum 1 de Clementia claudit Seneca: *Hæc divina potentia est, gregatim ac publicè servare: multos autem occidere, & indiscretos, incendiij ac ruina potentia est.* Ad hæc respexit Germanicus lib. 1. Taciti: *Mox ingressus castra Germanicus, non medicinam illud plurimis cum lacrymis, sed cladem adpellans. O voces auro scribendæ, non succo isto viliori! Sed & columnâ dignum Senatus decretum in milites Romanos qui de Capuâ clam occupandâ consultaverant, posteaque secesserant: de quibus sic meminit Livius libro VI: Dictator equo citato ad urbem re-vectus, auctoribus Patribus tulit ad populum in luco Petiliano, ne cui militum fraudi secessio esset. oravit etiam bonâ venia Quirites, ne quis eam rem ioco seriove cuiquam exprobraret. Lex quoque sacrata militaris lata est, ne cuius militis scripti nomen, nisi ipso volente deleteretur. Quæ ipsa non inutiliter examinabimus ad hæc Taciti lib. 1 v. Hist: Donec Cerialis mulceret animos, fato æta dictitans, quæ militum ducumve discordiâ, vel fraude hostium evenissent. Primum illum stipendiorum & sacramenti diem haberent: Priorum facinorum neque imperatorem, neque se meminisse. Tunc recepti in eadem castra, & edictum per manipulos, ne quis in certamine iurgiôve seditionem aut cladem commilitoni obiectaret. Memorabile etiam Tullij factum, qui Albanos reos ita ipsemet excusat: Nec ea culpa, quam arguo, omnium Albanorum est. ducem secuti sunt; ut & vos, si quò ego inde agmen declinare voluissem, fecissetis. Metius ille est ductor itineris huius, Metius idem huius machinator belli, Metius fœderis Romani Albaniq; ruptor. audeat deinde talia alius, nisi in hunc insigne iam iam documentum mortalibus dederò: Livius lib. 1. Eiusdem prudentiæ specimen recensetur Appiano fine libri de Punico bello: Ἀννίβου δὲ ἀποπλοῦσαντες, ἡ βουλὴ τοῖς μὲν ἄλλοις ἔθνεσι τῇ Ἰταλίας ὅσοι μετέφευγον πρὸς ἐκεῖνον, σωέγγω τῇ γερονότων, καὶ ἀμνηστῶν ἐψηφίσαντο: Annibale digresso, Senatus Italicis omnibus populis, qui ad Pœnum defece- rant, veniam dedit, resque omnes antea factas oblivione sempiternâ delendas censuit*

consuit. Ergo in peccato communi, dū modò ei aliquid adfuerit præt-
 textus iusti vel quasi, nec tam deliberatò cuncta facta sunt, quàm im-
 petu aut alio quo animi morbo; venia detur omnibus: sin minus; pe-
 nē omnibus. Ita dico, *penē*. Haud ideo quod, iuxta Senecam lib. i. de
 Clementia cap. ii: *tam omnibus ignoscere crudelitas est quàm nulli: sed,*
 ut unius alteriusque sanguine reliquorum fanciatur securitas; qui abs-
 que eo, semper penduli, se dilatos potius putabunt quàm dimissos.
 quod arcanum alibi excussimus. Erunt autem piaculares isti, aut scelere
 aut dignitate priores. Vegetius lib. i. i. cap. iv: *Quòd si fieri medicinam*
necēssitas extrema persuaserit, rectius est, more maiorum, in auctores crimi-
num vindicari: ut ad omnes metus, ad paucos pœna perveniat. Livius libro
 XXVIII: *Certabaturque sententiis, utrum in auctores tantum seditionis (e-*
rant autem hi numero haud plus quàm quinq; & triginta) animo dverteretur,
an plurium supplicio vindicanda tam fœdi exempli defectio magis quàm sedi-
tio esset. Vicit sententia lentior, ut unde orta culpa esset, ibi pœna consisteret.
ad multitudinem, castigationem satis esse. Idem lib. xlv: *Cum magno assen-*
su auditus est, non magis eo quòd multitudinis noxam elevabat, quàm quod
culpam in auctores verterat. Itaque cum principes eorum Romanis responde-
rent, nequaquam tamen tam grata oratio eorum fuit, qui qua Popilius obie-
cerat diluere utcumque conati sunt, quàm eorum qui Decimo in auctorebus
ad piaculum noxæ obiciendis assensi sunt. Curtius lib. x. de Alexandro: *De-*
siliuit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen se im-
misit, notatos quoque qui ferocissimè oblocuti erant, singulos manu corripuit:
nec ausos repugnare XII. i. asservandos custodibus corporis tradidit. Tacitus
 lib. xii. Annal: *Et Brigantes quidem, paucis qui arma captabant interfe-*
ctis, in reliquos datâ veniâ, resedēre. Regulus apud Livium lib. xxv: *A*
Q. Fulvio securi percussos magis quorum dignitas inter alios, quàm quorum
culpa eminebat. Iustinus de Maleo lib. xviii: *Punitis auctorebus miserorum*
civium, iniuriosi exilij omnibus se veniam dare dicit. atque ita decem Senato-
ribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. De Antiocho Tacitus libro
 xii. Annal: *Trosobore paucisque primoribus interfectis, ceteros clementia*
composuit. Et sic tamen ô rex lentus esto, imo lentissimus, admissâ nō
 auribus magis quàm animis voce Imperatoris Manuelis cap. lxxv:
 Εοικέναι γὰρ δεῖκε τὸ βασιλεύειν, τῷ τυραννεῖν. δίσταστον ἢ ἀλλήλων ὅσον ἑστὶ ἐπὶ
 ὁχλῆρες, τῷ μὲν γὰρ τυραννῶ τὸ δυνάσασθαι, τὸ τοὺς ὑπὸ ἐκείνῳ χαίρουσιν ἐστὶ καὶ ἱ-
 χνῶ προσλάβειν τὸ κοινόν, ὁ εὐροπολεῖ τὴν αὐτὴν κατὰ μέρος, ὁ δὲ ἀληθῶς βασιλεὺς,
 τοῖς ὑποτακτομένοις οἱ πλῆθεσι, πατέρος, ποιμένῳ, ἰατροῦ, διδασκάλου, καὶ εἰ π
 ὁχλήμα δυνάσται ζώειν, τὸ πον ζώων τυγχάνει, νομίζων ἢ ἐν τῷ κοινῷ συνίστασθαι
 τὸ κοινὸν συμφέρον, καὶ ἡγετῶν Δακονῶν, καὶ μιμέμεν αὐτὸν μᾶλλον τῷ Δακον-

νῆν, ἢ τῷ ἄρχειν, καίρει βελτιῶν τὴν ἀρχὴν τῶν βελτιομένων ἀμεινῶν: *Quædam inter regium dominatum, & tyrannidem, esse similitudo videtur: sed tantum à se invicem discrepant, quantum ne dicendo quidem explicari facile potest. Tyrannus in eo potentiam suam sitam putat, si suos ipse subditos debilitet: ac si res publica robur aliquod adquirat, eversionem protinus ipse suam somniat. Verus autem rex, erga subiectos sibi populos, patris, pastoris, medici, doctoris, & si qua saluti consulere persona potest, eius locum obtinet. quumque commodum suum contineri publico putet, & Christi minister sit & magis illum imitetur inserviando, quàm imperando: plus voluptatis capit regnum melius efficiendo, quàm illi, ad quos eius rei fructus pervenit. Gemmeam sententiam! cuiusq; virtutes cum fructu summo experiatur rex, sive ei res fuerit cum suis, sive cum hostibus. Nam sanè non tam est Medæ dictum, quam Pietatis, apud Senecam vers. 222:*

— hoc reges habent.

Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies.

Prodesse miseris, supplices fido Lare

Protegere —

Nec alterius pectoris verbum Heracliti, de quo lib. xxi. Ammianus: *Eminere inter præcipuas laudes, quum potestas in gradu, velut sub iugum missa nocendi sæviendique cupiditate & irascendi, in arce victoris animi trophaum erexit gloriosum. Et huic sanè rei omnes attendere quibus spiritus magni. De Alexandro narrat Curtius lib. ix: Alexander quamquam belli autoribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data & obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit. Maioris adhuc animi S. ipso. Livius lib. xxviii: Scipio multis invecus in præsentem Mandonium, absentemque Indibilem verbis, illos quidem merito perituros fuisse ipsorum maleficio, ait: victuros suo atque populi Romani beneficio. ceterum se neque arma ius adempturum (quippe ea pignora timentium rebellionem esse, se libera arma relinquere, solutosque metu animos) neque se in obsides innoxios, sed in ipsos si defecerint, sæviturum: nec ab inermi, sed ab armato hoste pœnas expetiturum. utramque fortunam expertis permittere sese, utrum propitios, an iratos habere Romanos mallent. O fortem! & quæ aliter faciant reges? Veriverbium utique est Themistii, Oratione x ad Valentinianum: ὅτι μᾶλλον θεῷ ὡς σωτήρι τῶν ἀδικούντων οἱ ζωῶντες, Eos potius Deo esse quàm simillimos, qui morti destinatos in vitam servant, quàm qui neci tradunt. Præclaraque Senecæ oratio lib. i. cap. ult. de Clement: Quod istud, Dii boni, malum est, occidere, sævire, delectari sono catenarum, & civium capita decidere, quocumque ventum est, multum sanguinis fundere, aspectu suo terrere ac fugare? Quæ alia vita esset, si leones urisque regnarent? Si serpentibus in nos, ac noxissimo*

simo cuique animali daretur potestas? Illarationis expertia, & à nobis immanitatis crimine damnata, abstinent suis: & tuta est etiam inter feras similitudo. Apud homines tantum nec à necessarius quidem rabies temperat sibi, sed externa suaque in equo habet, quo possit exercitior à singulorum cadibus, deinde in exitia gentium serpere. & iniungere tectis ignem; aratrum vetustis urbibus inducere, potentiam putat: & unum occidi, aut alterum, parum imperatorum credit: nisi eodem tempore grex miserorum subiectus stetit, crudelitatem suam in ordinem coactam putat. Felicitas illa, multis salutem dare, & ad vitam ab ipsa morte revocare, & mereri clementiam civicam. Nullum ornamentum principis fastigio dignius pulchriusque est, quam illa Corona OB. CIVES. SERVATOS. Non hostilia arma detracta victis, non currus barbarorum sanguine cruenti, non parva bello spolia. Cui quem iungam nisi Plutarchum? sic loquentem πρὸς ἀοργήσιν: Καὶ τὸ θεῶν τὸ βασιλέα μελίχιον, Ἀθηναῖοι ἢ μημιάκτιν, οἶμα, καλοῦσι· τὸ δὲ κολαστικόν, ἐρμηνεύδης καὶ δαιμονικόν, & θεῖον ἢ, & δὲ ὀλύμπιον. ὥς περ οὖν Ἰππὶς Φιλίππου πῆς εἶπε κατασκάψαντες Ὀλυμπον, Ἀλλ' ὅσα ἂν οἰκίσσαι γε πόλιν ἐκείνῃ δυνάμει τηλικαύτῃ, οὕτως ἐστὶν εἰπεῖν πρὸς τὸ θυμὸν, Ἀνατρεῖσαι μὲν δυνάσται, καὶ διαφθεῖραι καὶ καταβαλεῖν· ἀναστῆσαι ἢ καὶ ῥῶσαι, καὶ φείσασθαι καὶ καρτερῆσαι, πεισίστην ἢ ἐπὶ καὶ συγγνώμης καὶ μετριοπαθείας, καὶ Καμίλλου καὶ Μετέλλου καὶ Ἀρκεσίδου, καὶ Σωκράτους· τὸ δὲ ἐμφυῖαι καὶ διακτεῖν, μυρμηκῶδες καὶ μυῶδες: Etiam deorum regem Meilichium, quasi mitem & blandum, Athenienses Mameften. puto, vocant. At supplicia exigendi vis non divina, non caelestis est sed Furis & genis convenit. Quo igitur modo de Philippo, cum is Olynthum excidisset, quidam dixit, At certe tantam is urbem condere non posset ita etiam ira dicere liceat, Evertere potes perdere, devicere: at erigere, servare, parcere, tolerare, mansuetudinis est, indulgentiae moderationis, & Camilli opus, Metelli, Aristida, Socratis: inherere autem & mordere, formicarum est & muscarum. Et erò si fructum spectes rei tam parvae invenies minime parvum: Vno victo omnes vincis. Curtius lib. vi: Hic ei Craterus & Erigius occurrunt, praefectum Taurorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Idem lib. ix: Obsides ducebantur ante agmen: quos cum è muris agnovissent, utpote gentis eiusdem, in colloquium convocaverunt. Illic clementiam regis, simulque vim commemorando, ad deditio- nem eos compulere. ceterasq; urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hirtius lib. viii. de bello Gallico: Bituriges cum sibi viderent clementiam Caesaris redditum patere in eius amicitiam, finitimasque civitates sine ullâ pœnâ dedisse obsides, atque in fidem receptas esse, idem fecerunt. Livius lib. xxxv: Romanorum maxime respectus civitates movit, & virtutem nuper in bello, & in victoria iustitiam benignitatemque expertas. Lib. xxxvi: quos placida oratione territos cum permulsisset, ad spem vulgata clementia aliquot populi Acarna-

nia defecerunt. Lib. XXXVII: Celeriter auctoribus Atheniensibus frequens ab Hypatâ legatio Aetolorum venit. & spem pacis eis sermo etiam Africani, quem priorem adierunt, auxit, commemorantis, multos gentes populosque in Hispaniâ prius, deinde in Africa in fidem suam venisse: in omnibus se maiora clementia benignitatis, quam virtutis bellica monumenta reliquisse. Lib. XLIII: Ad perpauca vi opus fuit, cetera voluntate dedita, & in his recepti mille & quingenti dispositi per praesidia milites Romani. Magno usui Carvilius Spoletinus erat in colloquiis, dicendo nihil in ipsos sevitum. Lib. XLIV: tradiderunt se; deinceps & urbes regionis eius idem faciebant, adiuvante inclinationem animorum clementia in omnes & iustitia praetoris Romani. Sed quid Romanam arborem tantum concutio? omnium scriptorum horti abundant huiusmodi fructu. Colligimus ex Thucydidis libro quarto: Ἔστι τὸ χροῖον ὕπερον μετὰ τὰ ἐκ σικελίας πόλεμον, ἢ τότε Βρασίδας ἀρετὴ καὶ ζωῆσις, τὸ μὲν, πείρα αἰδομένων, τὸ δὲ, ἀκοῇ νεμισάντων, μάλιστα Ὀπιθυμίααν ἐπεποιεῖς τοῖς ἀθλευαίων συμμάχοις ἐς τοὺς λακεδαιμονίους. πρῶτον γὰρ ἐξελθὼν, καὶ ἀφ' ὧς εἶναι καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοῦτοι εἰσι: Atque multo post in bello, quod res in Sicilia gestas est insequutum, illa Brasidae virtus, & prudentia, qua tunc est usus, quod alij quidem, re ipsa experti fuissent, alij verò famâ iudicarent, Atheniensium socius, amicitia Lacedaemoniorum maximè cupidos effecit. Nam cum primus illinc prodysset ac omnibus in rebus vir bonus visus fuisset, firmam opinionem reliquit eum esse similes & alios. Suppeditat item Diod. Siculus lib. XII: Ὁ δὲ Κίμων καταπλάσας ἐς τὴν κύβερν καὶ θαλασσοκρατῶν κίπτον μὲν καὶ μάλον ἐξεπαλιόρησε, καὶ τοῖς κρατηθεῖσι φιλανθρώπως προσώλεχθη: Cimon igitur Cypro applicans, iam nautica rei, ut videbatur, dominus, Ceteum, Malumq; oppida vi expugnat: tū singulari aduersus victos humanitate usus, aliorū animos populorū clementia pellicere & ad defectionem sollicitare pergit. Occurritq; in Xenophontis Agesilao; ubi de eo post multa benigna subiicit ista: καὶ τὸ καὶ κράτιστα ἀναλώτων τεχνέων τῇ φιλανθρωπία ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο: Etiam oppida quadam nulla vi expugnabilia, suam in potestatem clementia redigebat. Et tantum quidem apparuit emolumentum in hac moderatione, ut eius larvâ sese etiam loricarent, qui non tales. Ut Annibal Polybij lib. III: Γενόμενον δὲ κύβερτον τὸ φρεσὶ καὶ τῷ στήθεϊ ἡρώσεως, τούτω μὲν πρὸς τὸ παρὸν ἐχρήσατο, τοὺς δὲ πρὸς ἀληφθέντας ἀνδρας ἀεὶ λαβὼς μετ' ἑαυτὸν πορεύετο, δείγμα βεβλόμενον ἐκφέρειν τῆς σφετέρως περαιρέσεως, πρὸς τὸ μὴ ἀβελότας ἀπελπίζειν τὴν παρ' αὐτῷ ζωτήριαν, τοὺς δὲ τὸ καὶ ῥῶν καταλαμβάναν μὲντες: Ubi militibus, qui praesidio praerant, frumentiq; optime putatur, hoc quidem in praesentem necessitatem vititur, illos verò secum incolones duci: ut famâ clementie vulgatâ, ceteri se in post-rum liberius Carthaginiensibus dederent. Ut Malanissa Liuij lib. XXIX. Recuperato regno paterno

paterno Masanissa, quia sibi cum Syphace haud paulò maiorem restare dimi-
cationem cernebat, optimum ratus cum fratre patruale gratiam reconciliare,
missis qui & puero spem facerent: si in fidem Masanisse sese permisisset, futu-
rum in eodem honore quo apud Galam Desalees quondam fuisset: & qui Me-
zetulo prater impunitatem sua omnia cum fide restitui sponderent: ambos prae-
optantes exilio modicam domi fortunam, omnia, ne id fieret, Carthaginien-
sibus de industria agentibus, ad sese perduxit. Ut Legatus ille, cuius men-
tio eiusdem Cuij libro XLIII: Eadem astate, quâ in Thessalia equestri
pugna vicere Romani, legatus in Illyricum à consule missus, opulentia dua
oppida, vi atque armis coegit in deditionem, omniaque ijs sua concessit,
ut opinione clementia eos qui Carnuntum munitam urbem incolebant, allice-
rit, &c. Hæc cum se ita habeant; in id absurdè finiemus caput flo-
ridis istis Themistij oratione ad Valentinianum Imperat: καὶ τὸ βασιλέ-
ων ἔργον, οἷς τοῦτομα πῦρ ἐπαληθεύεται; ὅταν τῶν βαρβάρων καταλάβωσι τοὺς
βαρβάρους, τὸ μὴ περὶ ῥίζον ἐκκόπῃεν παντελῶς τὸ συμπλήρωμα τὸ φύσεως τὸ ἀν-
θρώπινος, ἀλλ' ὅπως αὐτοὺς πῶς αὐτὰ δέξαι, ὥς ἡδη καὶ πείσειν, ὥς τὸ δέ-
χῃς μοῖραν γεγενηέντος. ἔχει γὰρ ἔτι ὅστις μὲν ἀλλοτρίων ἐπέξειπιν ἀπαυθαλασσο-
μένοις πῶς βαρβάρους, ἔτι ὅπως ῥωμαίων μόνον ἑαυτὸν βασιλέα ποιεῖ: ὅστις ἡ κρατεῖ
μὲν, φέρεται ἡ, οἶδεν ἑαυτὸν βασιλέα πάντων ἀνθρώπων, καὶ μᾶλλον ἐκείνων οὓς διε-
τήρησε καὶ διέσωσεν, ἔχον ἀνελεῖν παντελῶς. ὥς ἔγωγε ἔδε τὸ καμψὸν Ἀγαμέμνονα
Φαίλῳ ἀν' ἀλγὺ βασιλικῶς, ὅπως αὐτῷ τῷ ἀδελφῷ μαλακτομένῳ πρὸς τὸ ἐκείνῳ,
καὶ πικρὸν οὕτως δ' ἔχῃ καὶ ἀλλόκοτον πρὸς δ' ἄλλοις, μηδένα τὸ πρῶτον διαφυ-
γεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐ πῶς περὶ τὰς ἀπολέσας πρὸς τὸν ἄλλον. ἀλλ', ὥς εἰ κεν, ὅς
ἡ δ' ἀνδρείων ἀληθῶς, ἀλλ' ἀνδρείων μόνων βασιλεὺς καὶ μοκλισίων, ἀνδρώπων
ἡ οὐ. καί ποτε Ὅμηρος ὅταν αὐτὸς ὀνομάζῃ τὸ Δία πατέρα, οὐ τὸ ἐλλείων μὲν λέγει
πατέρας, τοὺς βαρβάρους ἡ ἐξαιρέται. ἀλλ' ἀπὸ τῶν Φησι, πατέρας θεῶν καὶ ἀνδρώ-
πων. ὅστις οὐ καὶ τὸ ὅτι γῆς βασιλέων οὐ ῥωμαίοις μόνον, ὥς πατὴρ, πρὸς ἐνέκῃ,
ἀλλ' ἡδη καὶ σκύθαις, οὗτος ἐστὶν ὁ δ' Διὸς Ζηλωτῆς, καὶ οὐτὸς ὁ Φιλάνθρωπος ἀτε-
χνῶς: Et imperatorum (qui quidem sibi hoc nomen iure competere volent) of-
ficiū istud est, cum devictos in suam potestatem redegerunt barbaros, non eos
radicitus exscindere, quod velut humani generis aliquam expleant lacunam, sed
resectā tantum illorum proterviā & audaciā, servare in vitā, & tueri, ut qui
pars Imperij iam sint facti. Ita enim res se habet: quisquis inexorabiliter ad ne-
cem usque persequitur bello à suā perniciā nonnihil cessantes barbaros, hic se Ro-
manorum Principem solum facit: qui verò barbaris illis superior evadit, parcere
autem loco novit, ut se principem omnium totius humani generis nationum consti-
tuit: potissimum verò eorum, quos ita incolumes conservavit, cum iure belli necis
potestatem in eos haberet. Adcō splendidum illum iactatorem, Agamemnonem,
regis sentire aut loqui nego: cum fratrem idcō reprehendit; quod supplici Adra-

sto se mitem & clementem ostenderet; cumque ad id acerbum & ab omni humanitate alienum atque absurdum votum facit, ne quisquam Trojanorum fugam dilaberetur, sed etiam illi qui in utero materno adhuc gestarentur, antequam in lucem ederentur, perderentur. Non igitur vere erat late imperans, sed Argiuorum & Mycenarum duntaxat regulus, non autem hominum rex. Atqui Homerus quoties Iovem nominat, non Gracorum tantum, barbaris exclusis, patrem, sed plenius,

— divumque hominumque parentem,
 vocat. Quisquis itaque principum, qui in terris agunt, non Romanis solum se patrem exhibet, sed & Scythiis; hic Iouis amulus est, & hominum amator.

Inopi quanto longiorem vitam, tanto plus supplicij fore. &c. Lib. xii. Annal.

PArum consulunt famę suę Principes tam præsenti, quam postumę. quib. ea est odij vehementia, ut inimicos suos ac perduelles radicitus perijisse cupiunt, non modò delictis urbibus eorum ac corporibus, sed nomine etiam & memoriâ. Quippe nihil utroque sæculo luçantur, præter titulum crudelium: ac ne sic quidem plenè obtinent quod eis erat in votis; siue desiderabant hanc cladem diu vivere in ore famę, in animis hominum; siue adeo esse exemplum quo de terrentur ceteri mortales. Istud autem quò promptius adsequerentur, erat imitanda ipsis Livia Augusti, de qua Tacitus lib. i v. Annal: *Florentis prius ignos cum per occultum subvertisset, misericordiam erga afflictos palam ostentabat.* Tale quid secutus Avidius Cassius, qui Vulcano teste multis desertoribus manus excidit, alyscrua incidit ac poplites, dicens, maius exemplum esse, viventis miserabiliter crimini si quam occisi. Eidemque rei attenderunt Gacii, qui Caryatibus occisis, ipsorum vxores rapuerunt, servitutem. Nec sunt passi stolas nec ornatus matronales deponere; ut non uno triumpho ducerentur; sed æterno servitutis exemplo gravi contumeliâ preste, pœnas dare viderentur pro civitate: Vitruvius Architect. lib. i. Nec aliò spectabat sententia Thraseę, damnantis Antistium, serva a Taciti libro x i v. Annal: *Quin insula publicatis bonis quò longius vitam traxisset, eo priuatim miserior, & publicè clementia maximum exemplum futurum.* Idem in mentibus libertorum Claudij dum ei consuadent deliberanti de pœnâ Mithridatis: *Arriperet oblata, & servaret exulem; cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus supplicij fore;* Tacit. lib. x i i. Annal. Nec ad alium scopum dirigitur telum Gotarzi, eodem librante Tacito ibidem: *Ille non propinquum, neque Arsacis de gente, sed alienigenam*

nam & Romanum increpans, Meherdatem auribus decisis viuere iubet; ostentui clementia sua, & in nos dehonestamento. Vnde disertè de liberis quorum parentes convicti crimine maiestatis, Impp. Arcadius & Honorius Cod. lib. IX. Tit. VIII: *Sint perpetuò egentes & pauperes: infamia eos paterna semper committetur. ad nullos prorsus honores, ad nulla sacramenta perueniant. sint postremo tales, ut his perpetuâ egestate sordentibus, sit & mors solatium & vita supplicium:* Huc quoque respexit senex Plauti Trinummo:

De mendico malè meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibat.

Nam & illud quod dat perdit, & illi producit vitam ad miseriam.

Verùm absit ut velim potestatem aliquam imitari ullum exemplum horum quæ modò posui. Si sapuerint; sequentur magis Romanos quorum meminit in Iugurthinâ Sallustius: *Nostri maiores delubra Deorum pietate, domos suas gloriâ decorabant: neq; victis quicquam præter iniuriæ licentiam eripiebant.* Verum eum dicere, ex infinitis colligamus Auctorum locis. vnum tantum adducam mixtæ seueritatis ac moderationis, circa Capuanos, consignatum Liu. lib. XXVI: *De urbe agroq; reliqua consultatio fuit: quibusdam delendam censentibus prævalidâ, propinquam, inimicâ. Ceterum præsens utilitas vicit. nam propter agrum, quæ omni fertilitate terra satius constabat primû in Italia esse, urbs seruata est, ut esset aliqua aratorum sedes. urbi frequentanda multitudo incolarum libertinorumque & institorum opificumq; retenta. ager omnis & recta publica populi Romani facta. Ceterum habitari tantum, tamquam urbem, Capuam, frequentariq; placuit: corpus nullum ciuitatis, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus esse. sine consilio publico sine imperio multitudinem nullius rei interesse sociam ad cõsensum inhabilem fore; præfectum ad iura reddenda ab Roma quotannis missuros.* Ita ad Capuam res compositæ consilio ab omni parte laudabili, seuerè & celeriter in maximè noxios animaduersum: multitudo civium dissipata in nullam spem reditus: non saxitum incenatis ruinisq; in tecta innoxia, murosque; & cum emolumento quesita actiam apud socios lenitatis species incolumitate urbis nobilissimæ opulentissimæque. cuius ruinis omnis Campania, omnes qui Campaniam circa accolunt, populi ingemissent, confessio expressa hosti, quanta vis in Romanis ad expetendas pœnas ab infidelibus sociis, & quàm nihil in Annibale auxilij ad receptos in fidem tuendos esset. Quod factum, si cui adhuc crudius quàm ut inuitandum videatur; eû ego virum maximû vocauerim, dignumque auscultare consilio quo Augustum reddidit moderatissimû Livia, cuius his verbis meminit Seneca lib. I. Clem. cap. IX: *L. Cinna deprehensus est. iam nocere tibi non potest: prodesse fama tua potest &c.* Et verò, mi Princeps, si animo es, eo quo populis tuis haberi vis, attende obsecro his eiusdem Philosophi verbis cap. XXI: *Vltio duas res præstare solet: aut solatium affert ei qui accipit iniuriam, aut in reliquum securitatem.* Prin-

cipis

capis maior est fortuna, quam ut tali solatio egeat; manifestiorque vis, quam ut alieno malo opinionem sibi virium quærat. Hoc dico, cum ab inferioribus petitus violatusque est. Nam si, quos pares aliquando habuit, infra se videt, satis vindicatus est. Regem & servus occidit, & serpens, & sagitta. Servavit quidem nemo, nisi maior eo quem servavit. Vti itaque animosè debet tanto munere Deorum, dandi auferendique vitam potens: in his præsertim, quos scit aliquando suo fastigio obstitisse: hoc arbitrium adeptus, ultionem implevit, perfecitque quantum vera pœna satus erat. Perdidit enim vitam, qui debet: & quisquis ex alto ad inimici pedes abiectus, alienam de capite suo sententiam expectavit, in servatoris sui gloriam vivet, plusque nomini eius conferet incolumis, quam si ex oculis ablatuisset. Assiduum enim spectaculum alienæ virtutis est. in triumpho, citò transisset. Si verò regnum quoque suum tutò relinqui apud eum potuit, reponique eò unde deciderat; ingenti incremento surgit laus eius, qui contentus fuit, ex rege victo nihil præter gloriam sumere. Hoc est etiam ex victoria sua triumphare, testarique, nihil se quod dignum esset victore, apud victos invenisse. Cum civibus & ignotis atque humilibus eo moderatius agendum est, quò minoris est afflixisse eos. Quibusdam libenter parcas: à quibusdam te vindicare fastidias, & non aliter quam ab animalibus parvis & obterentem inquinantibus, reducenda manus est. At in iis qui in ore civitatis servati puniri que erunt, occasione nota clementia utendum est. O voces, quibus decorè ipsamet utatur Pietas, ipsamet Iustitia! natas certè in cælo! Et ipsis quidem tanquam ex professo obsecutus est Imp. Antoninus, ut patet ex oratione eius epistolari ad Senatum, quã sic excepit Vulcatius: Nunc quod ad defectionem Cassianam pertinet, vos oro atque obsecro P. C. ut censurâ vestrâ depositâ, meamque pietatem clementiamque servetis, imò vestram: neque quemquam ullum senatus occidat. Nemo senatorum puniatur, nullus fundatur viri nobilis sanguis, deportati redeant, proscripti bona recipiant. Utinam possem multos etiam ab inferis excitare. Non enim unquam placet in Imperatore vindicta sui doloris: quæ etsi iustior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidij Cassij, & genero, & uxori veniam dabit. Et quid dico veniam? quum illi nihil fecerint. Vivant igitur securi; scientes sub Marco se vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte donato: auro, argento, vestibus fruantur: sint divites, sint securi, sint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant vestra pietatis exemplum. Nec magna hæc est P. C. clementia; veniam proscriptorum liberis & coniugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conscios Senatorij ordinis & equestris, à cade, à proscriptione, à timore, ab infamiâ, ab invidia, & postremo ab omni vindicetis iniuriâ: detisque hoc meis temporibus, ut in caussa tyrannidis, qui in tumultu cecidit, probeatur occisus. Nec peior illo Constantinus Magnus. Ut enim placet Aurelio Victoris: Cunctos hostes, honore ac fortunâ manentibus, texit, recepitque, &c. Paris clemen-

clementiæ iure habendus Titus Vespasianus; cuius istud memorabile in Suetonio cap. IX: Pontificatum maximum ideo se professus accipere, ut puras servaret manus, fidem præstitit; nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscius: quamvis interdum ulciscendi causa non deesset: sed periturum se potius quam perditurum adiurans &c. Sed quid opus exemplis? Infinita sunt ævi veteris; hodierni pauca. multumque putarem, si eò adduci possent potentes, ut æmularentur Timoleontis factum, siue eius de quo sic Plutar. in vitâ ipsius: *Λεπίδης ὁ Τυραννοῦ τῆς Ἀπολωνίας καὶ συχρῶν ἄλλων πολυχνίων, ὡς ἐκινδυνώδε καὶ κροῖτ' ἀλῶναι, ὠρεδόντ' αὐτ', Φεισόμεν' εἰς Κόρινθον ἀπέστλεν, καλὸν ἡγούμεν' ἐν τῇ μητροπόλει τῆς τῆς Σικελίας τυραννέας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποθαρσύνειν, καὶ Φερμακίῳ καὶ Πάπῳ ζῶντας: Leptini Apollonia & oppidulorum nonnul-
lorum aliorum tyranno, cum in discrimine esset, ne vi veniret in potestatem, de-
denti se pepercit, misitq; eum Corinthum: visendum ratus conspici à Græcis in au-
ctore originis urbe exules Sicilia tyrannos & abiectam vitam degentes. Siue il-
lius, de quo ita Probus Æmilius: Dionysium cum interficere posset, noluit, tu-
tòq; Corinthum perveniret effecit; quod utrorumq; Dionysiorum opibus Corinthij
sepe adiuti fuerant: cuius benignitatis memoriam volebat extare: & quod eam
præclaram victoriam ducebat, in qua plus esset clementia quam crudelitatis. po-
stremò, ut non solum auribus acciperetur, sed etiam oculis cerneretur, quem & ex
quanto regno, ad quam fortunam detrusisset. Nec malè ageretur cum sæculo, si
modò accederent Theoderico regi, de quo sic in Panegyrico Ennodius:
*Stat ante oculos meos Bulgarum ductor, libertatem dexterâ tuâ tuente prostra-
tus, nec extinctus, ne periret monumentis: nec intactus, ut viueret arrogantia, in
gente indomitâ domesticus ad stipulatur super futurum roboris tui &c.* Nam supra
votum fuerit, si adspirarent ad moderationē Antigoni, celebratam Iustino
fine lib. XXVIII: *Antigonus autem, casis occidione Spartanis, fortunam tantæ
urbis miseratus, à dreptione milites prohibuit; veniamq; his qui superfuerant, de-
dit, præfatus bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse: cuius fuga o-
mnis ira eius finita sit: nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo servata Lacedæmon à quo
solo capta sit, proderetur. Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniã homines qui-
bus parceret, non superfuissent. Probum facinus; ac quod tale magis appare-
bit, si opponatur illi Xerxis, de quo idem Trogi abbreviator lib. II: *Post
hac Thespias, & Plataas, & Athenas vacuas hominibus incendit: & quoniam fer-
ro in homines non poterat, in ædificia igne grassatur.* Crudeliter simul &
stultè! quæ postrema nota elucebit magis, si meminerimus verbo-
rum Cartij lib. V: *Persepoli per vinolentiam à Thaide & Macedonibus incen-
sâ: Alexandrum ipsum, ut primum grauatam ebrietate mentem quies reddi-
dit, pœnituisse constat, & dixisse: Maiores pœnas Persas Græcis daturus fuisse,
si ipsum in solio regiâq; Xerxis, conspiciere coacti essent.* Ita planè. Vnde con-**

cinnè Florus lib. II. cap. XV: Cato inexplebili odio delendam esse Carthaginem, & cum de alio consuleretur, pronuntiabat. Scipio Nasica seruandam, ne metu ablato emula urbis, luxuriari felicitas urbis inciperet. Medium Senatus elegit; ut urbs tantum loco moueretur. Nihil enim speciosius videbatur, quàm esse Carthaginem quæ non timeretur. Nec absurde idem scriptor lib. IV. cap. ult: Reliquias fusi exercitus validissima civitas Lancia excepit: ubi adcertatum est, ut cum in captam urbem faces poscerentur, agrè dux impetravit veniam, ut victoria Romana stans potius esset, quàm incensa monumentum. Inde de templo Hierosolymitano, Sulpitius Seuerus lib. II. Hist. Sacræ: Fertur Titus adhibito consilio prius deliberasse, an templum tanti operis euerteret. Etenim nonnullis videbatur, ad eam sacratam, ultra omnia mortalia illustrem, non debere deleri: quæ seruata modestiæ Romanæ testimonium; diruta perennem crudelitatis notā præberet. At contra alij &c. Nec aliorum spectant ista Iosephi lib. 2. Αλώσις. cap. α: Ἐπεὶ δὲ ἔτι φανύειν, οὐτε διαρπαζέειν εἶχεν ἡ στρατιά, πάντων τοῖς θυμοῖς Ἰπυλιπόντων, & ὃ δὲ ἤγε Φειδοῖ υἱὸς ἐμελλον ἀφ' ἐξουσίας δρᾶν ἔχοντες, κελεύει καὶ οὐκ ἔτι τὴν πόλιν ἀπαισῶν, καὶ τὴν νεὼν κατασκάπτειν, πύργους μὲν ὅσοι τ' ἄλλων ὑπεργενεσήμεσαν, καταλιπόντας, Φασάηλον, ἱπποκῆν, μαρμάρεον. τείχεα δ' ὅσον ἑξ ἑσπέρας τὴν πόλιν περιέχον, τοῦτο μὲν ὅπως εἴη τοῖς ὑπολειφθησομένοις Φερούσις, στρατίαν πεδον· τοὺς πύργους δὲ, ἵνα τοῖς ἐπὶ ταῖς σημαῖναισι, οἷας πόλεως καὶ ἵνα τὸ πᾶν ὀχυρῆς οὕτως, ἐκράτησεν ἡ Ῥωμαίων ἀνδραγαθία. τὸ δ' ἄλλον ἀπαιτᾶ τὴν πόλεως περιέχον, οὕτως ἐξωμάλισαν οἱ κατασκάπτοντες, ὥς μηδὲ πῶποτε οἰκηθῆναι πιστὴν αὖ ἐπὶ τῷ ὄρει τοῖς προσελθούσι: Talis quidem finis Hierosolymorum obsidionis fuit. Postquam verò quos occideret, quid veraperet, non habebat exercitus, quod iratis animis omnia deerant (nec enim parcendo si esset quod agerent, abstinuissent) iubet eos Casar totam funditus iam eruere civitatem ac templum: relictis quidem turribus, quæ præter alias eminebant, Phasaelo, & Hippico, & Mariamme: muriq; tanto, quantum civitatem ab occidente cingebat. Id quidem, ut esset castrum illic custodia causa relinquendis: turres autem, ut posteris indicarent, qualem civitatem, quam ve munitissimam, Romanorum virtus obtinuisset. Alium verò totum ambitum civitatis ita complanauere diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitam aliquando esse vix crederent. Atque ex his puto etiam satis liquere; homine, aut urbe seruata, sæpe sub vultu clementiæ latere meram immanitatem. Viro quippe generoso nihil optatius, quàm amissæ libertati ne horam quidem superviuere. Sed & idem optet remotum ex oculis omne id, quo ulla ipsi aut nomini eius perpetuetur ignominia. Vnde tot exempla populorum, qui se, qui liberos cum parentibus atque vxoribus occidere; imò patriæ incendio ultrò involvère. Obuia sanè in unico Floro; de Saguntinis quidem lib. II. cap. VI: Interim iam novem mensibus fessi fame, machinis, ferro & igne; versa de cunctis in rabiem fide, cum omnibus opibus suis

ferro

ferro & igni corrumpunt. De Numantinis lib. eodem cap. xviii: Duces suos seq. patriamq. ferro & veneno, subiectoq. undiq. igne peremerunt. De feminis Cimbricis lib. iii. cap. iii: Perinde speciosa mors earum fuit quam pugna. nam cum missa ad Marium legatione, libertatem ac sacerdotium non impetrassent, nec fas erat; suffocatis elisisq. passim infantibus suis, aut mutuis concidere vulneribus, aut vinculo è crinibus suis facto, ab arboribus iugisq. plaustorum pependunt. De Cantabris lib. iv. cap. xii: Postquam extrema barbari vident, certatim igne, ferro inter epulas, venenoque, quod ibi vulgo ex arboribus taxeis exprimitur, præcepere mortem: sequæ pars maior à captivitate quæ videbatur vindicare. Nihil igitur mirum rescripsisse Aurelio Imp. Zenobiam, à quo petebatur ad deditionem: Virtute faciendum est quicquid in rebus bellicis est gerendum. Deditionem meam petis: quasi nescias Cleopatram reginam perire maluisse, quam in qualibet vivere dignitate: Vopiscus. Ceterum quantum lateat dedecoris in vita devictorum, probè expressit Themistius, Orat. viii. ad Valentem Imp: Το γαρ εὖ μόνον αὐτοκρατόρων καὶ οἷς ὀπίκεινται πρὸς τὴν ἐξουσίαν, τὰς χαλεπώτερον τιμωρήσας, εἰς ἀρχαίῳ καὶ μεταμέλειαν καταστῆσαι. καὶ τῇ παρ' ἐαυτῶν λύπῃ καὶ ὀλέθῳ τὰς πλημμελήσαντας, αἰδομένους ἐξ ὧν οὐκ ἀντίπαλον κακῶς, εἰς ὀλίγησαν. χαλεπώτερον ἢ ἐλθόντων λύπη τ' ἀπὸ τ' ὧματ' ἡγομένης, ἢ ἀπὸ τ' ἀρχαίας ἐστὶ. σφαιρὸν δέ. τὰς μὲν γὰρ ὑπομένοντες καὶ ἔγκρατοι, οἱ ἀρχαίῳ ἢ πρὸς τὴν ἀρχαίαν τ' εἶον: Quæcūq. tu ex omnibus imperatoribus nostris eos, quibus te (omisso regere) placidè ostendisti, gravius ultus es, pudore illos suffundens, & attingens ad pœnitendum, suâq. ipsorum, quam ex facto concepere, tristitiâ puniens delinquentes, cum vel inde colligerent, quantum mali, ex quo digno contra supplicio affecti non essent, perpetrassent. Intolerabilior enim longe mæstitia & maceratio est liberali indole prædito, cum erubescere, cum pudere, quam corpore pœnam lære, cogitur: hoc evidenti argumento; quia in corpore læsi obfirmato vulnus animo fortiter sustinent ac vident: pudore. a. inducti mortem non pauci sibi consciverunt. His adfident voces eius qui triumphali proscriptione servatus à quodam Cæsaris amico exclamavit, cum superbiam eius ferre non posset: Redde me Cæsari. Quousque dices: Ego te servavi, ego te eripui morti? istud, si meo arbitrio memini, vita est: si tuo, mors est. Nihil tibi debeo, si me servasti, ut haberes, quem ostenderes. Quousque me circumducis? quousque oblivisci fortuna mea non sinis? Semel in triumpho ductus essem. refert Seneca lib. ii. Benef. cap. xi. Quare etsi alta videtur, minimè tamen talis est, oratio Catarahti ad Claudium, lib. xii. Annal. Taciti: Si statim deditus traderer, neq. mea fortuna, neq. tua gloria inclaruisset: & supplicium mei obliuiio sequeretur. At si incolumem servaveris, aeternum exemplar clementie ero. Quid enim est velificari alterius famæ propriâ ignominiâ, si hoc non est? Sed fuit nimirum ex lucicapidis vnus, qualis & Maroboduus

de quo item Tacitus lib. II. Annal: *Consenuitq, multum imminutâ claritate, ob nimiam viuendi cupidinem.* Nechonestiore elogio dimittitur Ciuilis lib. v. Histor: *Non fefellit Ciuilem ea inclinatio, & praeuenire statuit; Super iedium malorum, etiam spe vite, quae plerunq, magnos infringit &c.* Exque istis aperta est amarulentia versus, quo fugam Alarici prosequitur Claudianus, Paneg. VI. Cons. Hono:

— nec te vitasse dolemus:

*I gentis potius reliquum, tantisq, superstes
Danubij populis, i nostrum viue tropaeum.*

Liquetque de firmitudine argumenti quo vititur tyrannicida Declamatio-
ne Quintiliani CCLIII: *Sed illud interim vereor, ne tyrannus ex me petat fa-
mam lenitatis. Habet enim apud malos quoq, multum autoritatis virtus; & for-
sitane hoc ille ambitiosè faciet, ut potestate contentus sit.* Persequeretur filum ca-
pitis mei; sed cum eius sit subtilitatis, ut haud etiam omnium impleat ocu-
los; abrumpere satius esset; nisi videretur ei commodè adtexere posse isthæc
florida M. Tullij pro Marcello: *Nulla est tanta vis, tanta copia, quæ non ferro,
ac viribus debilitari, frangiq, possit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere,
victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem non
modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem, hæc qui
faciat, non ego eum cum summis viris comparo, sed simillimum Deo iudico. Itaq,
C. Caesar, bellicæ tuæ laudes celebrabuntur, illæ quidem non solum nostris, sed pæ-
ne omnium gentium litteris, atq, linguis; neq, ulla umquam ætas de tuis laudibus
conticescet. Sed tamen eiusmodi res, nescio quomodo, etiam dum audiuntur, aut
dum leguntur, obstrepi clamore militum videntur, & tubarum sono. At vero cum
aliquid clementer, mansuetè, iustè moderatè, sapienter factum, in iracundiâ præfer-
tim, quæ est inimica consilio, & in victoriâ, quæ naturâ insolens, & superba est, aut
audimus, aut legimus, quo studio incendimur, non modo in gestis rebus, sed etiam in
fictis? ut eos sepe, quos numquam vidimus, diligamus. Te verò quem præsentem
intuemur, cuius mentem, sensusq, & os cernimus, ut quidquid belli fortuna reli-
quum reip. fecerit, id esse saluum velis, quibus laudibus efferemus? quibus studiis
prosequemur, quâ beneuolentia complectemur? parietes medius fidius, C. Caesar,
ut mihi videtur, huius curiæ tibi gratias agere gestiunt. Sic orator summus, cui
merito subnectam concionatorem oris aurei Iohannem. ita enim ipse
Ανδριαντ. κα: Μὴ πίνω τὴν νομίσην, ὡς χεῖρας ἔσονται αἱ λοιπαὶ πόλεις, οὐκ αὖ ἐ-
κατέσκηψας τὰς πόλεις, οὕτως αὐτὰς ἐζωφρόνησας, ὡς νῦν. Διὰ τὴν αἰδήλῃ τὴν ἐσ-
μένων προσδοκίαν σφοδρότερον πίσης καλίστης παιδίδας αὐτὰς. μηδὲ περαιτέρω
προανέγκης αὐτοῖς τὰς συμφορὰς, ἀλλὰ ὅς ἀναπνέουσι λοιπὴν. τὸ μὲν γὰρ καλίστη
πρὸς τὴν αἰδέσθαι, καὶ δίκῃ ἀπαγγέλλει τὴν πεπραγμένων, ῥῶδον παντὶ καὶ ὀκλον
τὸ δὲ φείσασθαι τὴν ὑβερμάτων, καὶ συγγνώμῃ δεικνῆναι τοῖς ἀσύνγνωστοις ἡμαρτηκόσιν. ἐ-
νός π*

νός τ' αὖ καὶ δούπερα μόλις εἶναι, καὶ μάλιστα ὅταν βασιλεύς ὁ ὑβρισμὲν ᾖ. καὶ τῶν
 φόβῳ ἢ ὑποτάξαι πόλιν δύνειον· τὸ ἢ πάντας ἐργασίας καταστῆσαι, καὶ μετ' ἀνοίας
 πείσσει διακείσθαι πρὸς τὴν βασιλείαν τὴν σὺν, καὶ μὴ μόνον κρινάς, ἀλλὰ καὶ ἰδίας ὑπερ-
 τῆ σῆς ἀρχῆς ποιῆσαι δόχας, δυσκατόρθωτον, καὶ μυρία τις ἀναλώσει στρατόπεδα,
 καὶ ὅποιον ἐργάσεται, σὺ δὲ δύνειος τῶν ἀνθρώπων διάβηται πρὸς ἑαυτὸν ἐπι-
 σπάσαι δυνήσεται, ὃν νῦν ῥάδιον ἔσται καὶ δύνειον· οἳ τε γὰρ διεργετηθέντες, ὅτε ἀκού-
 σαντες ὁμοίως τοῖς διεργετηθεῖσι πρὸς σὲ διακείσονται. πόλιν αὖ ἐπείω χρημάτων,
 πόλιν αὖ ἐπείω πόνων ἐν βραχείᾳ καὶ ῥοπῇ τὴν εἰσχυμένῳ ἀποσπῶν ἀνακτῆσαι,
 καὶ πείσσει τὰς τε νῦν ὄντας ἀνθρώπους, τοὺς τε ἐσμένους πάντας, ὅσοι τοῖς αὐτῶν
 ἔχοντα ποιοῖ, ποσά τα καὶ τῇ σῇ κεφαλῇ: Ne igitur hoc cogites, quod peiores sint
 futura ciuitates reliqua. Non enim si ciuitates euertisses, sic eos castigasses, ut nunc
 per incertam futurorum expectationem, omni supplicio vehementius ipsos puniens.
 Ne igitur ipsis ulterius calamitates producas, sed iam respirare concedas. Subdi-
 tos nempe castigare, & gestorum exigere pœnas, facile penitus & promptum: his
 verò qui contumelias intulerunt, parcere, & his qui veniam patrauerunt indigna,
 veniam dare, vnius & vix alterius est, & maxime cum rex sit contumeliam
 passus. Et ciuitatem quidem metu subdere facile: omnes autem amatores consti-
 tuere & persuadere, ut in regnum tuum se beneuolè habeant, & non tantum
 communes, verum & priuatas pro tuo preces imperio faciant, difficile: licet infi-
 nitas quis expendat pecunias, & innumeros exercitus moueat, & quicquid opere-
 tur, non facile tot hominum affectionem ad seipsum attrahere poterit; quod
 nunc tibi facile erit & leue. Nam & beneficijs affecti, & qui audierint, pariter cū
 beneficio affecti erga te beneuole disponentur. Quot pecunijs emisses, quot emisses
 laboribus, breui temporis momento totum orbem acquirere, & omnibus futuris
 persuadere, quanta filijs suis optant, tanta & capiti tuo optarent? O præcla-
 ras voces! & quibus iure adponi merentur illæ D. Nazianzeni Orat.
 πρὸς ἀρχόντα ὀργιζόμενον: Χρυσῶ συνάρχης, χρυσῶ καὶ συνδιοικῆς, παρ' ἐκείνῃ
 σι τὸ ξίφος, σὺν εἰς ἔργον, ἀλλ' εἰς ἀπειλὴν, ὃ κατὰρὸν ἀνάστημα τῶν δεδωκότων
 φυλάσσοιτο. εἰκὼν εἶ τ' θεοῦ, καὶ εἰκόνα δια χειρὸς ἀγίας, ἐνταῦθα εἰκὼν μεμνῆναι, καὶ
 πρὸς εἶον ἄλλον μεμνῆναι, εἰς ὃν πάντες μεταβησόμεθα, μικρὰ ποιῆσαντες, ἐν ταῖς
 ζωῆς τέττω, εἴτε δεσποτῶν, εἴτε σοφῶν, εἴτε ποταμῶν, εἴτε οὐρανῶν: Cum
 Christo imperium geris, cum Christo munus hoc administras. Ab illo gladium
 accepisti, non tam ut eo utaris, quàm ut mineras ac terreas. Quare tibi viden-
 dum est, ut illum, tanquam donarium quoddam purum & integrum, ei, qui de-
 dit, serues. Imago Dei es: verum imaginem quoque Dei regis; quæ quidem hinc
 certâ dispensatione gubernatur, ad aliam autem vitam migrat, ad quam omnes
 quoque concedemus, posteaquam in hoc vite carcere, vel stadio, vel præsignatio-
 ne, vel adumbratione, aliquantisper luserimus. Severè D. Gregorius. Cor-
 datè verò Damascenus cap. x x x y. de Barlaam & Iosaphat: Qui magnam

potentiam nactus est, eum à quo huiusmodi accepit, pro viribus invitari debet. Hac porro in re Deum maximè imitabitur, si misericordiâ nihil potius antiquius habuerit. Huc accedit quod subditos nihil æquè ad benevolentiam allicit, ut beneficij gratia egentibus concessa. Nam obsequium illud quod ex metu oritur, adumbrata est adulatio per fictum honoris vocabulum eos qui animum ipsi adiciunt ludificans, ac circumscribens. Atque is qui invito animo paret, oblata occasione seditionem excitat. Qui autem benevolentia vinculis constrictus tenetur, firmam ei qui rerum potitur obedientiam prestat &c.

F I N I S.

I N D E X.

A bstinentia militum à duce originem trahit 138	Bona mala quæ populi, imputata principi 9. &c.	nes, vel in alios transferunt 160
Adspectu hostē debellari 110 &c.	C alamitas populi, principi imputata 9 &c.	D ebellari hostem clamore, 103. adspectu, &c. 110
Adulatio pervertit principes 38 &c.	Candidati magistratuum, quales 29	Disciplina bona ducis abstinentes in lites efficit 144. 145.
Afflictos, sua commendat fortuna 85	Capite expugnato, in reliquis labor nullus 74	in Duce plus quam in exercitu 38. &c.
Ager hostium interdum radicatus excisus 139	Captiuitas homini generoso, morte grauior 179. 180	Duce sublato rarò miles vicit, nisi irâ ita recenti, vt sensu sui mali careret 102
Ager hostilis prudenter sæpè non vastatus 138. &c. 140. &c.	Captus semel miles, cur deinceps semper inutilis 116	Ducē præeuntem, nunquā ullo casu destituit miles 120. &c.
Animi prælio vno aduerso mihi deiciuntur 117	Clamor bellicus arte adjunctus, & variè auctus 105. 106. 107. &c.	Duces in itinere cōtento præcessere. 124. & in difficili, & arduo. &c. 125. &c. in contemplandâ fossâ. 128. in viâ complanandâ. 128. in trāseundo flumine 129. &c.
Armorum splendor quæsitus, terrendis hostibus 115	Clamor bellicus ante pugnam. 105. &c. in pugna ipsâ. 109. & ab iis quoque qui manu imbelles 106. 109	Duci acceptum ferenda, atque imputanda militum abstinentia rapinaque 138. &c.
Avaro principe, & populus avaritia ducitur 56	Clamore hostē debellari 103 &c.	Ducis occisi corpus, prudenter occultatum, servando militi 102
Aulici vitia in rege imitati, & corporis & animi 52	Clamoris vis 104	Ducis vulnerati occisive fama, certa exercitus perniciēs 91 &c.
Auspicia, regnorum, rerumque publicarū columnæ 1. 2. &c.	Clamor pugnae, index eventus. 108	Ducū autoritas à prícipe 4. &c.
Authoritas vnica sine re, multos saluos præstitit 69	Clementiâ, laus summa paratur principi 175. &c.	Ducum victoriæ, &c. à prícipe 6. &c.
B ella non impetu inferenda, sed perseverantiâ sustinenda 77. &c.	Clementiæ fructus 171. quantilla debellârit, quæ frustra à virib. sperata fuisset 172. &c.	Dux bonus, bonum facit comitem 120. &c.
Bella stantque, caduntque famâ 63. &c.	Clementia summa, aliquando summa crudelitas 174. &c.	Dux bonus, nec temerè incipit bellare, nec citò desistit 82
Belli initia, præsumunt de fine 72. 73. &c.	Commeatus adsit, si miles rapere non debet 148	Dux exemplo strenuè præiens mirum
Bellicus clamor sæpè caussa victoriæ 103. &c.	Copiâ corrupti principes 38. &c.	
Bellum, fortissima quæque absumit 117	Conscientiæ vis 111	
Bellum inchoatum, repentè relinquere, turpe & periculolum 79	Crudelitas aliquando summa, sub summâ clementiâ 174	
	Culpas suas extenuant homi-	

I N D E X.

mirum quam proficiat in
prælio 133. &c.
Dux ipse ne temerè manu utatur
in prælio 91. &c.
Dux modò si superest, licet omnibus
exutus, bellum nõdum profligatum 83. &c.
Dux pro belli initiis, aut timeatur,
aut spernitur 72. 73. &c.
Dux patientiã suã totum sustinet
exercitum 121
Dux victus cur facillè adjuutores
inveniat, 84. 86. 88
Exemplum ducis, quanti valeat in
militibus 120. &c.
Exercitui noxia, vel præfecti cuiuslibet
egregij mors 101
in Exercitu minus positum, quàm in
duce 83. &c.
Exercitus vix ullus, qui sublato
duce vicerit, & quare 102
Eventum pugne indicari clamore 108
Fama circumspèctè custodienda 68
Fama posteris quantum commodet 67
Fama, pace, belloque, regnorumque,
publ. tutela 63. &c.
Fama vulnerati occisive ducis
exercitui exitiosa 91. &c.
Fato parricidia imputata 26
Fatũ ducis, fatum exercitus 96
Felicitas populi, principi imputata 9 &c.
Fortissimum quemque solet Mars
pignerare 117
Fratrum lites 24
Fugere visi qui recedebãt 70. 79
Genij ciuitatum, ac prouinciarum,
ipsi principes 15
Gloria maiorum, sæpè & posteros
metuendos efficit 67
Homini cur inditum favere læsis &
afflictis 84. 85
Hostes clamore debellati 103. &c.
Hostes fulgore armorum territi 115
Hostes non semper ex impetu æstimandi 76
Hostes vno prælio adverso per-
runque fracti 118
Hostiũ ager quando vastandus, quando
non 138. &c. 140. &c.

Hostium agros interdum penitus
vastare necesse 139
Imperator. *Qua huc spectant.*
sub Ducis titulo habes.
Imperii onus. 36. ei multos succumbere 37
Imperiis suis etiam adsit modus 149. &c.
alias citò ruent 155. &c.
Imperio magno moderatè uti, difficile 43
Imperium retinere plus quam facere 149
Impetu minimè bellandum, sed
perseverantiã 77. &c.
Inferiorib. favor: superioribus
invidia comes 85
Initiis belli maximum momẽtum,
ut dux vel timeatur, vel spernatur 72. &c.
Initia magistratuum, meliora
fine 28. &c.
Inopia sæpè frenum magistratuum
pravitati 41
Iustitiam vel iniustitiam principis
imitatur quoque populus 53. 56
Laudes seculi, laudes principis 16
Licentia, malos facit principes 38. &c.
Luxuriante principe, luxuria
capitur populus quoque 54
Magistratus erumpunt in malitiam,
quam antea inopes occultaverant 42. 44. &c.
Magistratus malos sæpè continet
pudor ac metus 31
Magistratus cur non permanent tales,
quales fore spondent initio 30. &c.
Magistratus ostendere virum, sed &
corrumpere 36. &c.
Magistratus, vitia & malitiam
dissimulatam ostendit 31. &c. 41. &c. 44.
Magistratus tenuiores, necessitate
boni 41. 44
Magistratuum initia meliora
fine 28. 29. &c.
Majestatis vis 1
Majorum gloria, & posteris
prodest 67
Mala temporum, cur suppressa

& silentio involuta 18
Metu, magistratuum malitia
insita, sæpè reprimatur 31.
32. nunc orto à domesti-
cis 33. nunc ab extraneis 34
Miles habeat vocem vastam 106
Milites aut capti semel aut victi,
cur inutiles 116. &c.
Milites raptim ducendi, si abstinere
debeant 147. &c.
Milites, quibus deest rerum copia,
agrè à rapinã abstineant 148
Milites, *vide titulo*, Exercitus.
Militum abstinencia, rapinaque
duci imputanda 138. &c.
Militum tum demum summa
promptitudo si dux præeat 120. &c.
Misericordia, non causam, sed
fortunam spectat 85
Moderatione vim prudenter
temperant hostes 76
Moderatio in summã potentia,
res difficilis, & rara 42. &c.
Modus omnium rerum 150
etiam imperiorum 149 &c.
alias celeriter labuntur 155. &c.
Mores principum, mores populi 47. &c.
Morum similitudo, amicitiam
iungit 49
Multi quod simul peccavere, omnium
pœna idcirco non rectè sequatur 158. &c.
Natura trahit imbecillius ad
imitationẽ excellẽtius 52
Nimis magna ruunt 150. &c.
Nox auget clamorem, & efficit
horribiliorem 107. 108
Oculi primi in præliis vincuntur 114
Oculorum vis, pellendis hostibus 110. &c.
Pacem interdum petit hostis,
quam vis cogere possit 76
Parentibus quãtum debeamus 20. 21. &c.
Parricidium, per naturam fieri non
creditum 26
Perseverantiã bellandũ 77. &c.
Pietatis principis, sèctator &
populus. 53
Philosophante principe, populus
philosophatur 61. 62
Pœna

Pena plurimum non est poena,
sed pestis. 158. &c.
Populi bona, malaq; , cur prin-
cipi imputata 9. &c.
Populi quidam rege suo mutila-
to, & ipsi se mutilavere: im-
mò ipsi commortui 51. 52
Populus sectatur mores prin-
cipis 47. &c.
Populus principem, ut præstan-
torem, vel naturæ ductu se-
quitur 50
Populus totus si delinquat, non
ideò totus puniendus 158. &c.
Populus, ut membra à capite, sic
à principe pendet 50
Potentia, rarò cum moderatio-
ne coniuncta 42. 43
Præfectorum felicitas & infeli-
citas à principe 4. &c.
Praelo adverso hominum a-
nimi deiciuntur 117
Princeps caput: subditi mem-
bra sunt 50
Princeps nec dicto, nec facto,
nec cogitatione violandus 19
&c.
Princeps, populi sui anima ac
spiritus 51
Princeps transfert auctoritatem
in duces 4. &c.
Princeps, qualiscunq; toleran-
dus 28
Principatus initiis bonis, cur nò
respondeat finis. 28. &c.
Principem violare, gravius
quam parentem 26
Principem penes, ne grassentur
morbi, ne fiant naufragia, in-
cēdia, terræ motus, &c. 9. &c.
Principes qui instituūt, eos ferè
bonos efficiunt aut malos 47
Principes, provinciarum ac ci-
vitarum Genii 15
Principes, imperio sæpè cor-
rupti 36. &c.
Principes qui inimicos radici-
tus enellere cupiunt, parum
lucratur, præter titulum
crudelium 174. &c.
Principes rari, qui non quod li-

I N D E X.

bet, & licere sibi putet 42. &c.
Principes præparantur ad ca-
sum, nunc ab imperii onere,
nunc à deliciis 37. 38. &c.
Principia belli, iudicant de fine
72. &c.
Principi imputata bona, mala-
que populi 9. &c.
Principis salus, publica salus 27
Principis, servare supplices tam
suos, quam hostes 170
Principis maiestas à diuinâ se-
cunda 1
Principum mores quales, tales
& populi 47. &c.
Pudore, sæpè magistratuum in-
fita malitia cohibetur 31. 32.
33
Pugnâ ferè omnes nationes
auspicatæ à clamore 105
Pugnæ eventus ex clamore 108
Rapace principe, talis & po-
pulus 56
Rapina militum à duce origi-
ginem trahit 138
Reges, parentes publici 20
Reges, sacrosancti ibid.
Regnorum ærumq; public. tutela,
& pace, & bello, fama, 63. &c.
Regnorum columnæ, auspicia
1. 2. &c.
Regnorum modus sit 149. &c.
Regressus, multis pro fugâ ac-
ceptus 70. 79
Relligionem principis, ample-
cti solet & populus 53. 59
Rerum publicarum columnæ,
auspicia 1. 2. &c.
Retrocedere, in prælio sæpè pe-
riculosissimum 71. 79.
Rex. *Invenies adnotata sub Prin-
cipis titulo.*
Sæculi calamitas, & dedecus si-
lentio suppressa 18
Sæculi laudes & vituperia, prin-
cipem, qualis sit, indicant 16
Servitus homini generoso, mor-
te gravior 180
Similitudo morum, amicitiae
fundamentum 49
Splendor armorum, exsternan-

do hosti 113
Superiores, invidia & odium se-
quitur 86
Temporis felicitas, infelici-
tasque, principi imputa-
ta 9. &c.
Timoris vis mira 111
Timor, clamoris obstaculum
109
Tolerantia ducis, salus exerci-
tus 121
Veni, vidi, vici, Iulii Cæsa-
ris 114
Victi, cur non rarò fautores in-
veniant 85
Victorum vita plena de decoris
179
Victoria, clamore parta 103. &c.
Victus semel miles, deinceps
inutilis 116. &c.
Viros ostendit magistratus, &
corrupt 36. &c.
Vir generosus ignominiae, &
quicquid libertatem minuit,
impatiens 178
Viribus non perpensis bellum
sumere, & non relinquere,
turpe & periculosum 79. &c.
Virtutes principis, sectatur po-
pulus 58. &c.
Vitia corporis in rege suo aulici
imitati: sed & animi 52. &c.
Vitia principum, sectatur de-
inde populus 53. &c.
Vituperia seculi: vituperia
principis 16
Vivendi cupiditas magnorum
ducum claritudinem obfu-
scat 180
Vecis impedimentum timor
109
Virbes captæ, si non evertantur,
magis nobilitant victoriam
177. &c.
Vulgi conditio aurea præ prin-
cipum 40
Vulnus ducis, occidit exerci-
tum 96
Vultum non sustinent, eius in-
quem peccavere, conscii & ti-
midi. 110. 111

F I N I S.